PAASLO - KERKBUURT

Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in de kop van Overijssel

L 7
150 A

VERSLAGEN
No.150

LANDBOUW-ECONOMISCH
DEN HAAG
23 MAART 1966
BIBLIOTHEEK
INSTITUUT

Januari 1966

Landbouw-Economisch Instituut - Conradkade 175 - 's-Gravenhage - Tel. 61.41.61.

INHOUDSOPGAVE

		Blz.
LIJST VAN BIJLAGEN		4
WOORD VOORAF		7
INLEIDING		9
HOOFDSTUK I	ALGEMEEN SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN	10
	§ 1. Bevolking	10
	§ 2. Beroepsbevolking	11
	§ 3. Werkgelegenheid en forensisme	13
HOOFDSTUK II	ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR	15
	§ 1. Hoofd- en nevenberoepen van de geregistreerden	15
	§ 2. Bedrijfsgroottestructuur	17
	§ 3. Wijzigingen in het aantal geregistreerden	21
	§ 4. Verkaveling	22
	§ 5. Eigendom en pacht	23
	§ 6. Bedrijfsgebouwen en nutsvoorzieningen	24
HOOFDSTUK III	DE LANDBOUWBEDRIJVEN	26
	§ 1. Bedrijfstype en grondgebruik	26
	§ 2. Veehouderij	27
	§ 3. Arbeidsbezetting	29
	§ 4. Mechanisatie en loonwerk	32
	§ 5. Bedrijfsresultaten	32
HOOFDSTUK IV	ENKELE AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN	33
	§ 1. De bedrijfshoofden	33
	§ 2. De kinderen van de grondgebruikers	33
	§ 3. Bedrijfsopvolging	34
	§ 4. Raming van het aantal O.- en S.-kandidaten	36
	§ 5. Bedrijfsverplaatsing	36

LIJST VAN BIJLAGEN

		Blz.
1.	Bevolking sinds 1910	38
2.	Geboorten- en vestigingsoverschotten	39
3.	Bevolking naar wijken	40
4.	Enkele gegevens per wijk (1960)	41
5.	Mannelijke beroepsbevolking	42
6.	Mannelijke beroepsbevolking naar bedrijfstak	43
7.	Woonforenzen	44
8.	Woonforenzen naar reistijd en vervoermiddel	45
9.	Werkforenzen	46
10.	Geregistreerde telplichtigen	47
11.	Geregistreerden naar grootteklasse en deelgebied	48
12.	Geënquêteerden	49
13.	Nevenberoepen van de B- en hoofdberoepen van de C-geregistreerden	50
14.	Geregistreerden in groep D	51
15.	De grondgebruikers ≥ 1 ha en de cultuurgrond (1910-1959)	52
16.	Wijzigingen in het aantal geregistreerden (1959-1964)	53
17.	Verdwenen geregistreerden (1959-1964)	54
18.	Nieuw-geregistreerden (1959-1964)	55
19.	Overgedragen bedrijven in de periode 1959-1964	56
20.	Verkaveling (1959)	57
21.	Verkaveling (1965)	58
22.	De verkaveling in de deelgebieden	59
23.	Verkaveling (rechtsvorm van gebruik en oppervlakte)	60
24.	De verkaveling in het blok	61
25.	Verkaveling (ligging van de kavels)	62
26.	Eigendom en pacht (1959)	63
27.	Eigendom en pacht (1965)	64
28.	Gepachte grond (1965)	65
29.	Aard van de pachtcontracten (1965)	66
30.	Gepachte grond (1959)	67
31.	Verpachtende geënquêteerden	68
32.	Bedrijfsgebouwen	69
33.	Hoedanigheid van het woonhuis	70
34.	Veestalling op landbouwbedrijven I	71
35.	Veestalling op landbouwbedrijven II	72
36.	Inrichting bedrijfsgebouwen (1965)	73
37.	Stalinrichting en erfruimte	74
38.	Nutsvoorzieningen	75
39.	Ontwikkeling van het grondgebruik	76
40.	Grondgebruik	77
41.	Bedrijfstypologie	78
42.	Bouwlandgebruik	79
43.	Rundveehouderij	80
44.	Melkkoeien	81
45.	Melkproduktie	82
46.	Varkenshouderij	83
47.	Leghennen	84

	Blz.
48. Arbeidskrachten (1959)	85
49. Arbeidskrachten (1964)	86
50. Arbeidsbezetting	87
51. Vreemde arbeidskrachten	88
52. Arbeidsbezettingstypen (alleen voor landbouwbedrijven)	89
53. Melkmachines	90
54. Trekkracht op de bedrijven	91
55. Werkzaamheden door derden	92
56. Bedrijfsuitkomsten	93
57. Leeftijd van de bedrijfshoofden	94
58. Onderwijs van de bedrijfshoofden	95
59. Lidmaatschap van standsorganisaties	96
60. Beroepen van de zoons van 15 jaar en ouder (van landbouwers)	97
61. Onderwijs van de zoons ≥ 15 jaar naar beroep (van landbouwers)	98
62. Beroepen van de zoons ≥ 15 jaar (van overige grondgebruikers)	99
63. De ongehuwde dochters	100
64. Beroepen van de schoonzoons	101
65. Bedrijfsopvolging	102
66. Bedrijfsopvolgers	103
67. Meewerkende kinderen op landbouwbedrijven	104
68. Raming van het aantal personen dat in aanmerking zou kunnen komen voor bedrijfsbeëindiging via het O.-en S.-fonds	105
69. Bedrijfsverplaatsing	106

WOORD VOORAF

De Cultuurtechnische Dienst verzocht in januari 1964 het Landbouw-Economisch Instituut een sociaal-economische schets te maken van het ruilverkavelingsgebied "Paaslo-Kerkbuurt", dat ongeveer 3975 ha groot is en gedeelten van de gemeenten Oldemarkt en Steenwijkerwold omvat. In deze schets zijn, behalve een hoeveelheid statistisch materiaal over het betrokken gebied tevens de resultaten van een in de eerste helft van 1965 door de Cultuurtechnische Dienst uitgevoerde bedrijfsregistratie verwerkt en toegelicht.

Van deze schets maakt de Cultuurtechnische Dienst gebruik bij de voorbereidingswerkzaamheden voor de ruilverkaveling en bij de samenstelling van het rapport ex art. 34 van de Ruilverkavelingswet.

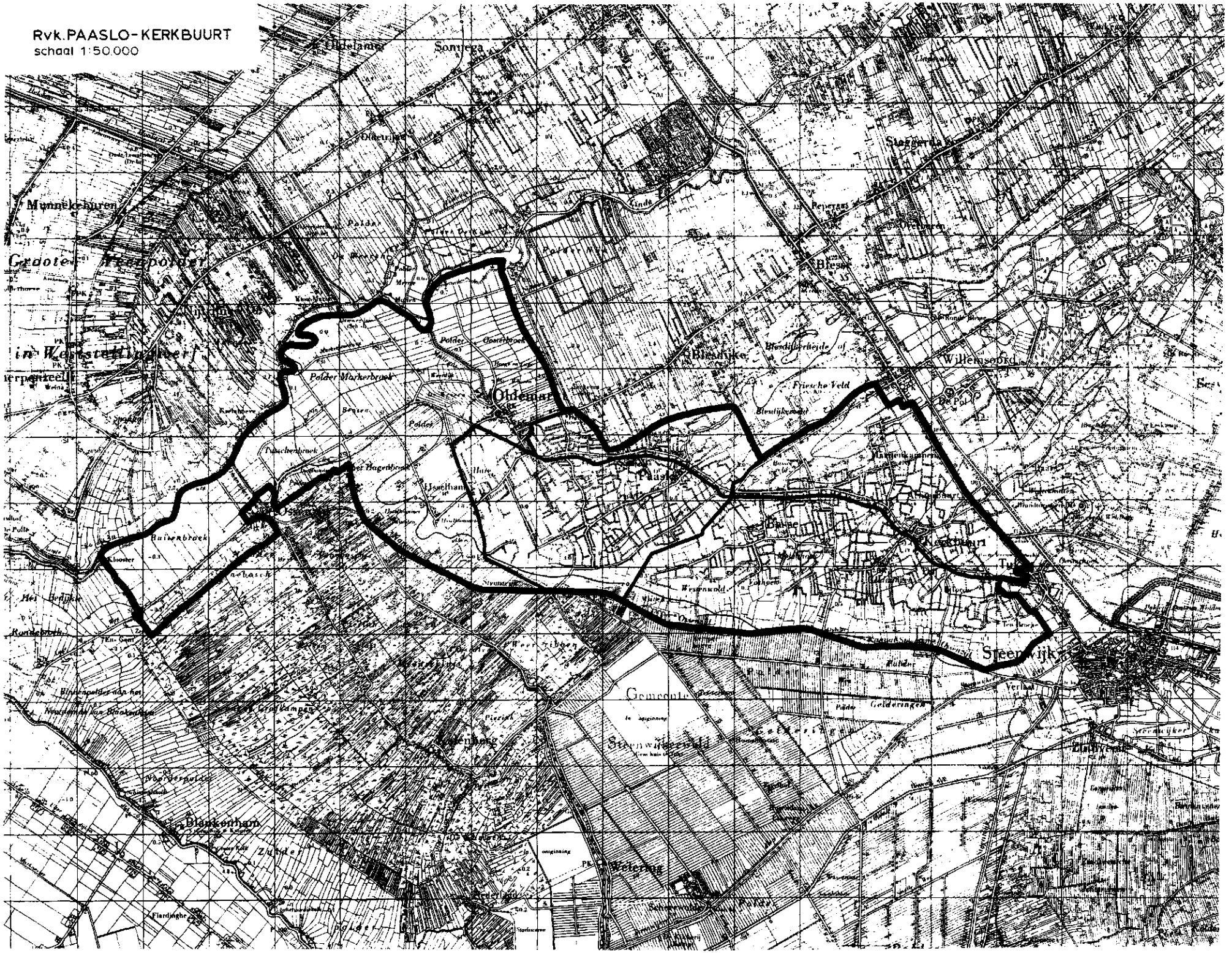
Dit verslag is door de afdeling Streekonderzoek opgesteld.

De Directeur,

's-Gravenhage, januari 1966

(Dr. A. Maris)

Rvk.PAASLO-KERKBUURT
schaal 1:50.000

INLEIDING

Deze sociaal-economische schets geeft een beschrijving van de in voorbereiding zijnde ruilverkaveling "Paaslo-Kerkbuurt". Het gebied, wat meest uit zand- en deels uit veengrond bestaat, is gelegen in de gemeenten Oldemarkt en Steenwijkerwold en omvat van beide gemeenten het noordwestelijk deel.

De begrenzing van het blok wordt in het noorden en westen gevormd door de grens met Friesland, welke gedeeltelijk bestaat uit het riviertje de Linde. De oostgrens is de rijksweg Meppel - Leeuwarden, terwijl het Kanaal Steenwijk - Ossenzijl vrijwel de gehele zuidgrens vormt. Op bijgaande kaart 1) is de grens van het ruilverkavelingsgebied aangegeven, evenals een onderverdeling van het blok in de deelgebieden:

I Kerkbuurt-Noord) gemeente Steenwijkerwold
II Kerkbuurt-Zuid)
III Paaslo-Noord)
IV Paaslo-Zuid) gemeente Oldemarkt
V Broeklanden)

De deelgebieden zijn door de Cultuurtechnische Dienst bepaald aan de hand van de gemeentegrenzen en de bestaande structurele verschillen. De deelgebieden I en III onderscheiden zich door meer kleinere bedrijven, terwijl bijna het gehele gebied V betrokken is geweest bij de ruilverkavelingen "Oldemarkt" of "IJsselham". De onderscheiding in deelgebieden is alleen dan in de beschouwing opgenomen waar dit nuttig en mogelijk was.

De individuele statistische gegevens, die het belangrijkste bestanddeel van dit verslag vormen, zijn enerzijds ontleend aan de door de Cultuurtechnische Dienst uitgevoerde bedrijfsregistratie en anderzijds verkregen uit bestaand statistisch materiaal. De bedrijfsregistratie, welke in het eerste halfjaar van 1965 is gehouden, verschaft alleen gegevens van grondgebruikers in het blok welke 3 ha of meer cultuurgrond in gebruik hebben. Het bestaand statistische materiaal omvat gegevens van alle in het blok wonende geregistreerden voor zover zij telplichtig zijn (landbouwtellingformulieren 1964 en 1959).

Verder is gebruik gemaakt van cijfers van algemene aard (Algemene volkstelling 1960, Volks- en beroepstelling 1947, Woningtelling 1956 en andere landbouwtellingen) welke in het algemeen alleen per gemeente voorhanden zijn.

---

1) Opgenomen met toestemming van de Topografische Dienst.
Reproduktie van het kaartfragment is verboden.

HOOFDSTUK I

ALGEMEEN SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN

Een beschouwing van de sociaal-economische aspecten van een ruilverkavelingsgebied is in het algemeen alleen te geven aan de hand van gegevens per gemeente. Zoals uit de inleiding reeds is gebleken bestaat de ruilverkaveling "Paaslo-Kerkbuurt" uit meer of minder grote delen van de gemeenten Oldemarkt en Steenwijkerwold. Voor een beschrijving van het ruilverkavelingsblok als zodanig zijn maar enkele cijfers per dorp of wijk voorhanden. De gegevens van de wijken zijn echter te beperkt en bovendien moeten zij worden bezien ten opzichte van de gemeenten waarvan zij deel uitmaken. Daarom is dit hoofdstuk voornamelijk gebaseerd op gemeentelijke cijfers terwijl, waar dit mogelijk is, beschouwingen zijn opgenomen van de in het ruilverkavelingsblok gelegen gedeelten.

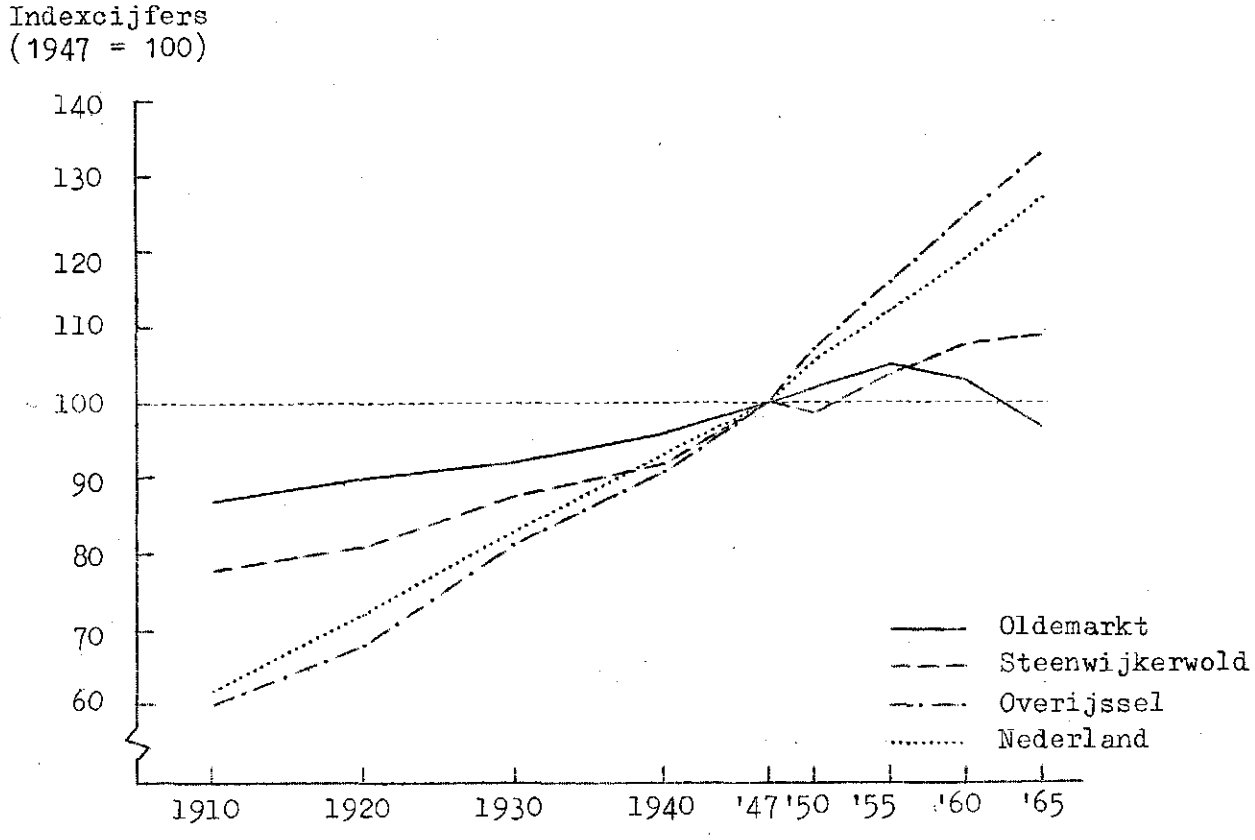
Opgemerkt dient te worden dat de meeste gegevens in dit hoofdstuk afkomstig zijn uit de Algemene volkstelling 1960. Dit is weer ruim vijf jaar geleden, jaren waarin in menig opzicht veranderingen kunnen zijn opgetreden.

§ 1. B e v o l k i n g (bijlagen 1 t/m 4)

Het verloop van de bevolking sedert 1910 in de gemeenten Oldemarkt en Steenwijkerwold is weergegeven in grafiek 1.

Grafiek 1

ONTWIKKELING VAN HET AANTAL INWONERS

In de periode 1910-1947 is het aantal inwoners in beide gemeenten wel wat toegenomen, doch veel minder sterk dan in de provincie en Nederland. Het aantal inwoners van Oldemarkt is van 1947 tot 1955 nog wat toegenomen, doch is daarna steeds verminderd en bevindt zich sedert 1963 zelfs beneden het niveau van 1947. In Steenwijkerwold is na 1947 steeds sprake van een zekere groei, deze blijft echter ver achter bij het provinciale en landelijke groeitempo.

De ontwikkeling van het aantal inwoners wordt bepaald door het geboortenoverschot (geboorten minus sterften) enerzijds en het vestigingsoverschot (vestigingen minus vertrek) of migratiesaldo anderzijds. Waar in deze gemeenten van bevolkingsgroei sprake is, is dit geheel toe te schrijven aan het geboortenoverschot. Hiertegenover was, op een uitzondering na, in beide gemeenten steeds een negatief migratiesaldo. In Oldemarkt overtreft met name na 1955 het vertrekoverschot verre het geboortenoverschot.

De oorzaken van deze beweging zijn bijna altijd dezelfde: een vermindering van de agrarische beroepsbevolking en het ontbreken van niet-agrarische werkgelegenheid.

Van het totaalaantal inwoners van de gemeente Oldemarkt woonde in 1960 ongeveer twee derde deel in het ruilverkavelingsgebied, van Steenwijkerwold was dit rond een derdedeel. In het blok is van 1947 tot 1960 alleen in het dorp Oldemarkt het aantal inwoners toegenomen, in de verspreide bewoning op het platteland verminderde het inwonertal enigszins. Door veranderde wijkindeling is voor Steenwijkerwold geen vergelijking mogelijk.

Tussen de gemeenten in hun geheel en de in het blok liggende onderdelen bestaan ook nog verschillen in kerkelijke gezindten. De bevolking in het blok is voor een groter deel roomskatholiek. Hoewel hier een aanmerkelijk deel van de bevolking in gestichten e.d. bij begrepen is, blijven deze verschillen niettemin bestaan.

§ 2. B e r o e p s b e v o l k i n g (bijlagen 4 t/m 6)

Hoewel in de periode 1947-1960 de bevolking in de gemeenten Oldemarkt met 3% en in Steenwijkerwold met 8% is toegenomen, is het aantal werkende mannen in ditzelfde tijdvak met respectievelijk 11% en 5% gedaald.

De leeftijdsopbouw van de mannelijke beroepsbevolking heeft zich enigzins gewijzigd. Het percentage werkers jonger dan 25 jaar is gedaald, terwijl dat van de 25-39-jarigen en van de ouderen (50-64 jaar) is gestegen. Later gaan werken en/of sterkere migratie van de jongeren wordt veelal wel als de vermoedelijke oorzaak van deze verschuivingen aangevoerd.

Tabel 1

LEEFTIJDSOPBOUW MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING

		Totaal-aantal	Percentage in de leeftijd van ... jaar					
			< 20	20-24	25-39	40-49	50-64	≥ 65
Oldemarkt	1947	1008	13	13	28	18	20	8
	1960	893	11	11	31	18	23	6
Steenwijkerwold	1947	2502	13	13	31	19	17	7
	1960	2383	10	12	32	19	23	4

Bron: C.B.S.-volks- en beroepstellingen.

Wat betreft de economische structuur van de beroepsbevolking hebben beide gemeenten een plattelandskarakter waar de landbouw nog verreweg de belangrijkste bedrijfstak is (40-50% van de mannelijke beroepsbevolking). Niettemin is van 1947 tot 1960 het aantal in de landbouw werkende mannen met een achtste verminderd. Hier stond tegenover een toeneming van het aantal werknemers in de industrie en de bouwnijverheid.

Tabel 2

MANNELIJK BEROEPSBEVOLKING

		Totaal-aantal	Percentage werkzaam in			
			landbouw 1)	nijverheid	handel en verkeer	ov. bedrijfstakken
Oldemarkt:	gehele gemeente 1947	1008	59	22	12	7
	gehele gemeente 1960	893	47	31	13	9
	deel in het blok 1960	530	38	36	15	11
Steenwijkerwold:	gehele gemeente 1947	2502	57	23	9	11
	gehele gemeente 1960	2383	44	35	9	12
	deel in het blok 1960	635	37	42	11	10

1) Inclusief bosbouw e.d.

Bron: C.B.S.- volks- en beroepstellingen.

De beroepenstructuur van de in het blok wonende mannen wijkt af van het totale beeld van de gemeente in die zin dat in het blok relatief minder agrarische beroepspersonen wonen. Voor de gemeente Oldemarkt wordt dit veroorzaakt door het dorp Oldemarkt met maar 18% agrariërs tegenover veel meer dan de helft in de beide andere wijken. Onder Steenwijkerwold is het vooral de wijk Kerkbuurt en Thij met weinig agrariërs (12%), van de andere wijken is in twee ruim een derde en in één twee derde van de mannen in de landbouw werkzaam (bijlage 4).

Het aantal werkelijk in de landbouw (dus zonder bosbouw, ontginning, e.d.) werkende mannen is van 1947-1960 in de gemeente Oldemarkt met 35% aanzienlijk meer gedaald dan in Steenwijkerwold (20%). De voornaamste oorzaken van deze vermindering komen grotendeels voor rekening van de zoons en de landarbeiders welke tot rond de helft zijn verminderd. Een uitzondering vormt het aantal landarbeiders in Steenwijkerwold wat maar een kwart is gedaald.

Het aantal zelfstandigen (=bedrijven) is alleen in de gemeente Oldemarkt verminderd (1,4% per jaar). Hierop zal thans niet worden ingegaan. Al wat verband houdt met wijzigingen in het aantal bedrijven wordt in het volgende hoofdstuk uitvoerig behandeld.

Tabel 3

MANNELIJKE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

	Oldemarkt			Steenwijkerwold		
	aantal personen		index	aantal personen		index
	1947 1)	1960	(1947=100)	1947 1)	1960	(1947=100)
Zelfstandigen	222	183	82	656	657	100
Meewerkende zoons	113	66	58	333	150	45
Arbeiders	190	91	48	315	239	76
Alle categoriën	525	340	65	1304	1046	80

1) Exclusief tijdelijk niet-werkenden (resp. 4 en 9 personen).

Bron: C.B.S.-volks-en beroepstellingen.

§ 3. Werkgelegenheid en forensisme (bijlagen 7 t/m 9)

In de gemeenten van onderzoek is de landbouw verreweg de belangrijkste bron van werkgelegenheid. Van 1947 tot 1960 is de agrarische werkgelegenheid echter beduidend verminderd. Hiertegenover is de niet-agrarische werkgelegenheid in beide gemeenten gelijk gebleven. Dit heeft geleid tot een aanzienlijke uitbreiding van het forensisme hetwelk door het verminderde aantal beroepspersonen nog enigszins zal zijn getemperd.

Tabel 4

BEROEPSBEVOLKING EN FORENSISME

		Aantal mannen			
		Oldemarkt		Steenwijkerwold	
		1947	1960	1947	1960
Totale mannelijke beroepsbevolking[1]		975	872[2]	2387	2336[2]
Inkomende forenzen	+	25	18	244	325
		1000	890	2631	2661
Uitgaande forenzen	−	127	206	449	811
		873	684	2182	1850
Agrariërs (incl. bosbouw e.d.)	−	594	421	1432	1056
Niet-agrariërs		279	263	750	794

1) Exclusief tijdelijk niet-werkend en militaire dienst.
2) Exclusief niet-dagelijks-heen-en-weer-reizenden.

Bron: C.B.S.-volks- en beroepstellingen.

Het percentage van de mannelijke beroepsbevolking dat buiten de gemeente werkte steeg in Oldemarkt van 13 in 1947 tot 23 in 1960, voor Steenwijkerwold was dit respectievelijk 19% en 34%. In het ruilverkavelingsgebied is kennelijk nog minder werkgelegenheid dan in de gemeenten in hun geheel. Van het tot het blok gerekende deel van Oldemarkt werkte in 1960 een kwart van de mannen buiten de gemeente, van het deel onder Steenwijkerwold zelfs 43% (bijlage 4).

Ruim de helft van de uitgaande forenzen uit Oldemarkt en twee derde van die uit Steenwijkerwold behoorden in 1960 tot de dagforenzen (dagelijks heen-en-weer-reizende mannen). Voor deze dagforenzen, waarvan het merendeel in de industrie of bouwnijverheid werkte, was Steenwijk de belangrijkste werkgemeente. Daarnaast waren nog ruim 100 dagforenzen - uit beide gemeenten samen - in de landbouw werkzaam, merendeels in de Noordoostpolder.

Bij de beoordeling van de werkgelegenheidssituatie zijn naast de uitgaande- of woonforenzen ook de inkomende- of werkforenzen van belang. De werkforenzen zijn alleen in Steenwijkerwold van betekenis en hun aantal omvat twee vijfde deel van de uitgaande forenzen uit deze gemeente. Deze werkforenzen zijn merendeels afkomstig uit Steenwijk. Zij werken voornamelijk in de overige bedrijfstakken, wat waarschijnlijk de militaire projecten zijn, welke overigens wel buiten het ruilverkavelingsgebied zijn gelegen.

HOOFDSTUK II

ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR

Voor de verwerking van individuele gegevens - die een belangrijke basis vormen van de in deze schets opgenomen tabellen - was tweeërlei materiaal voorhanden, namelijk de C.D.-bedrijfsregistratie en de Landbouwtellingen van het C.B.S.

De C.D.-bedrijfsregistratie is uitgevoerd in de periode december 1964 t/m juni 1965, de Landbouwtellingen zijn momentopnamen (meitellingen) en hiervan zijn gegevens voor twee jaren opgenomen (1959 en 1964). De indeling van de tabellen is daarom in dit en de volgende hoofdstukken, voor wat betreft beroepsgroepen en grootteklassen op de Landbouwtellingen gebaseerd. Bij de C.D.-bedrijfsregistratie zijn uitsluitend betrokken geweest grondgebruikers met 3 ha of meer cultuurgrond, die tevens ook bij de Landbouwtelling 1964 geregistreerd zijn. Bij de verwerking van de gegevens van de bedrijfsregistratie is dezelfde indeling in beroepsgroepen en grootteklassen gehanteerd als bij de verwerking van de gegevens van laatstgenoemde telling.

Tengevolge van het feit dat niet iedereen aan de C.D.-bedrijfsregistratie wilde meewerken, komen in een aantal tabellen en bijlagen verschillen in aantallen getelde bedrijven voor.

§ 1. Hoofd- en nevenberoepen van de geregistreerden (bijlagen 10 t/m 14)

Als basis voor het statistisch materiaal zijn dus gebruikt de landbouwtellingformulieren van mei 1964 van alle in het ruilverkavelingsgebied wonende geregistreerden. Toentertijd woonden er in het gebied "Paaslo-Kerkbuurt" 320 geregistreerden telplichtigen.

Telplichtig zijn degenen die in de land- of tuinbouw geheel of gedeeltelijk hun bestaan vinden en tevens:
- ten minste 1 ha cultuurgrond in gebruik hebben;
- dan wel een tuinbouwbedrijf uitoefenen (ongeacht de grootte);
- dan wel ten minste 1 rund, 1 fokvarken, 3 mestvarkens, 3 schapen of ten minste 51 hoenders of eenden houden.

Uit het voorgaande valt af te leiden dat niet alle geregistreerden hun hoofdbron van bestaan in de landbouw vinden, maar dat een aantal naast hun agrarische werkzaamheden een ander beroep uitoefent, dan wel hun agrarisch bedrijf meer als vrijetijdsbesteding aanhouden. Zoals gebruikelijk zijn de geregistreerden met behulp van plaatselijk goed bekende personen dan ook ingedeeld in beroepsgroepen. Deze groepen zijn:

A. uitsluitend landbouwers;
B. landbouwers met een nevenberoep dat minder dan de helft van hun arbeidstijd vereist;
C. niet-agrariërs en landarbeiders met grondgebruik of veehouderij. In deze groep wordt minder dan de helft van de tijd aan het eigen agrarische bedrijf besteed;
D. rustende landbouwers en andere personen met enig grondgebruik en/of vee;
S. speciale, dan wel van de normale bedrijfsvoering afwijkende bedrijven. Dit zijn er in dit gebied zeer weinig (een tuinder en een pluimveehouder).

Tabel 5 geeft een overzicht van de indeling van de geregistreerden naar beroepsgroep, grootteklasse en deelgebied. De indeling in grootteklassen is hier en in het vervolg van dit verslag gebaseerd op de oppervlakte cultuurgrond in ha gemeten maat volgens de landbouwtelling van het desbetreffende jaar.

Tabel 5

GEREGISTREERDEN 1964

	Totaal	Aantal geregistreerden in de beroepsgroepen					
		A	B	A+B	C	D	S
Zonder cultuurgrond	7	-	-	-	3	4	-
< 1 ha	16	-	-	-	10	5	1
1 - 3 ha	41	-	1	1	18	21	1
3 - 5 ha	32	9	3	12	12	8	-
5 - 10 ha	82	63	13	76	5	1	-
10 - 15 ha	68	58	8	66	2	-	-
15 - 20 ha	44	41	1	42	2	-	-
20 - 30 ha	26	26	-	26	-	-	-
≥ 30 ha	4	3	1	4	-	-	-
Alle geregistreerden	320	200	27	227	52	39	2
Kerkbuurt-noord	86	45	6	51	19	14	2
Kerkbuurt-zuid	77	52	3	55	10	12	-
Paaslo-noord	38	25	1	26	6	6	-
Paaslo-zuid	52	40	6	46	4	2	-
Broeklanden	67	38	11	49	13	5	-

Bron: Landbouwtellingformulieren

Er zijn dus 320 geregistreerden waarvan 256 (ofwel vier vijfde deel) met 3 ha of meer grond; hiervan zijn er 250 door de C.D. geënquêteerd.

Van de 320 geregistreerden heeft 2% geen en 5% minder dan 1 ha cultuurgrond in gebruik en behoort 28% tot de beroepsgroepen C en D. Het grondgebruik van de niet-landbouwers (groepen C en D) betreft in het algemeen kleine oppervlakten, slechts 10 hebben meer dan 5 ha grond. In Kerkbuurt-noord wonen relatief de meeste niet-agrariërs.

Ongeveer een achtste deel (12%) van de boeren heeft een nevenberoep; aangezien het landbouwbedrijf van betrokkenen centraal staat en het nevenberoep een aanvullende bezigheid betekent, worden in het vervolg de A- en B-grondgebruikers te zamen genomen en met de term "landbouwers" aangeduid. De nevenberoepen hebben veelal verwantschap met het boerenbedrijf of bestaan uit de winning van riet of de handel hierin. Het merendeel van de C-geregistreerden werkt in loondienst buiten de landbouw, ongeveer een kwart bestaat uit zelfstandigen (middenstanders of veehandelaren).

Sedert 1959 is het aantal C-geregistreerden met bijna een derde verminderd, terwijl in de beroepenverhouding het aantal landarbeiders opvalt wat van 21 tot 5 is verminderd. De D-geregistreerden zijn meest rustende boeren of landarbeiders.

§ 2. B e d r i j f s g r o o t t e s t r u c t u u r (bijlagen 11, 12 e n 15)

In deze paragraaf zal eerst een overzicht worden gegeven van de ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur in de periode 1910-1959. Daarna zal worden ingegaan op de verschillen die zich in de jaren 1959-1964 hebben voorgedaan. De huidige situatie van de bedrijfsgroottestructuur in het blok zal in het laatste onderdeel van deze paragraaf aan de orde komen.

a. Ontwikkeling in de periode 1910-1959

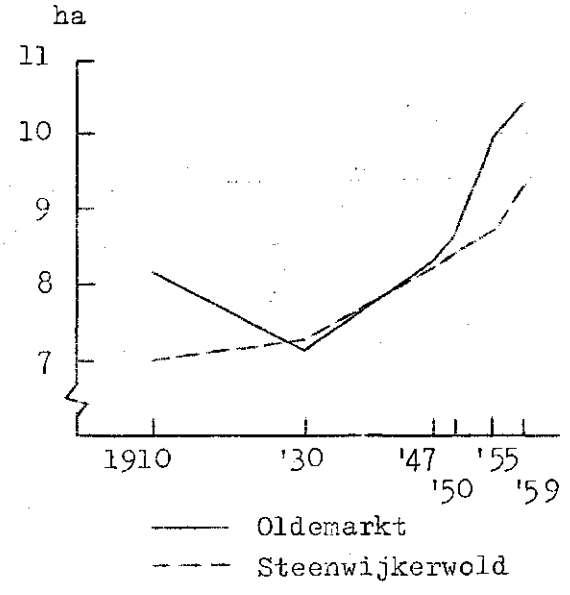
Van het ruilverkavelingsgebied als zodanig zijn geen afzonderlijke statistische gegevens over de ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur in het tijdvak 1910-1959. Hiervoor kan alleen gebruik worden gemaakt van de gegevens van Oldemarkt en Steenwijkerwold, de gemeenten waarin het blok is gelegen.

De oppervlakte cultuurgrond in Oldemarkt is van 1910 tot 1947 met een kwart uitgebreid, voornamelijk als gevolg van inpolderingen e.d. In Steenwijkerwold nam, door heideontginningen de oppervlakte in deze periode met ruim een derde toe. Het aantal grondgebruikers ≥ 1 ha, is tot 1947 toegenomen en daarna weer geleidelijk verminderd. Van 1947 tot 1959 bedroeg deze vermindering in Oldemarkt 14% en in Steenwijkerwold 10%. De gemiddelde grootte van het grondgebruik steeg van 1947-1959 in Oldemarkt van 8,6 tot 10,4 ha en in Steenwijkerwold van 8,2 tot 9,3 ha.

Het aantal grondgebruikers per grootteklasse vertoonde in 1959 een geheel ander beeld dan in 1910. De kleinste grondgebruikers (1-5 ha) zijn sterk in aantal verminderd, terwijl degenen met 5-10 ha grond, na een aanvankelijke toeneming vanaf 1955, in aantal afnemen. Hiertegenover staat alleen een aanzienlijke uitbreiding van het aantal grondgebruikers van 10-20 ha. Er zijn echter nog veel kleine bedrijven; van de grondgebruikers ≥ 1 ha had in 1959 in Oldemarkt ruim de helft (56%) en in Steenwijkerwold bijna twee derde deel (65%) minder dan 10 ha cultuurgrond in gebruik.

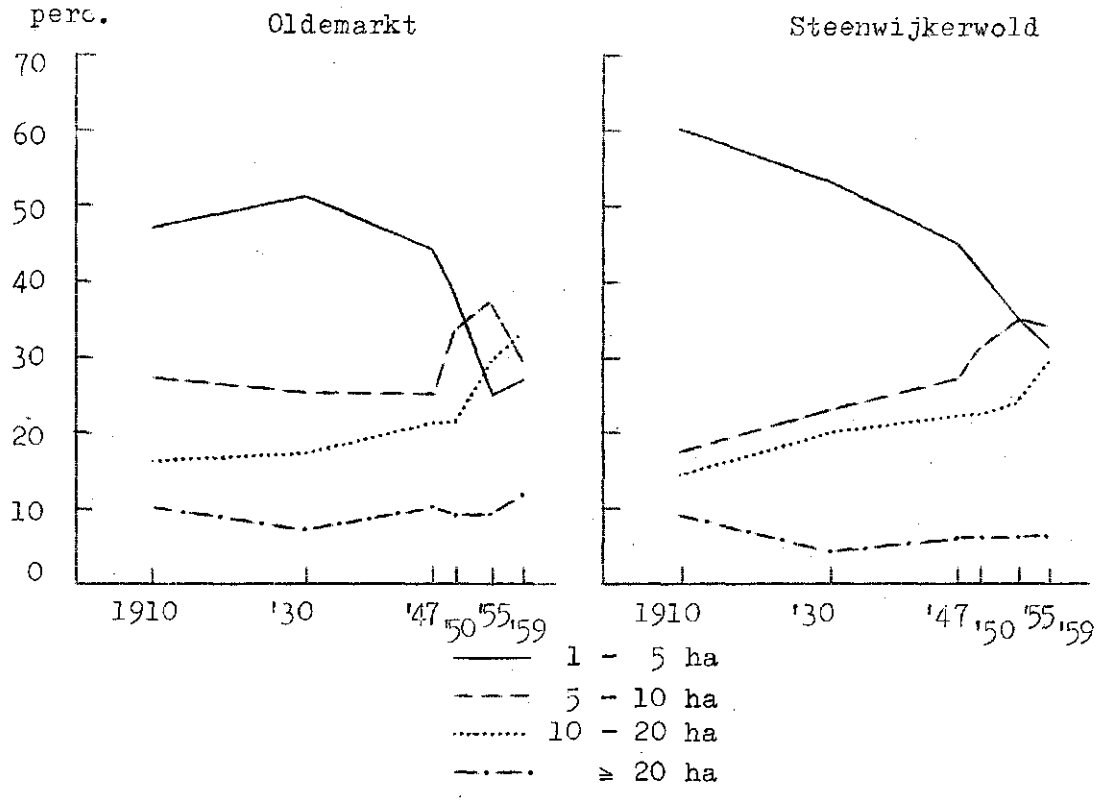
Grafiek 2

GEMIDDELDE GROOTTE VAN HET GRONDGEBRUIK (≥ 1 ha)

Grafiek 3

ONTWIKKELING VAN DE GROOTTESTRUCTUUR
PERCENTAGE GRONDGEBRUIKERS PER GROOTTEKLASSE

b. Verschillen in het aantal geregistreerden 1959-1964

Na de beschouwing over de ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur in de afgelopen halve eeuw zal nu nader worden ingegaan op de veranderingen, welke sinds 1959 zijn opgetreden in aantal en grootte van de bedrijven. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van cijfers, die betrekking hebben op het ruilverkavelingsgebied als zodanig.

In tabel 6 worden de aantallen landbouwbedrijven per grootteklasse in 1959 en 1964 met elkaar vergeleken terwijl bovendien met behulp van indexcijfers een vergelijking is gemaakt tussen de ontwikkeling van het aantal landbouwbedrijven en het aantal geregistreerden met 1 ha of meer cultuurgrond.

Tabel 6

ONTWIKKELING VAN HET AANTAL LANDBOUWBEDRIJVEN

	Aantal landbouwbedrijven		Indexcijfers (1959=100)	
	1959	1964	landbouw-bedrijven	alle geregistreerden ≥ 1 ha
1 - 5 ha	24 1)	13 1)	54	72
5 - 10 ha	82	76	93	91
10 - 15 ha	60	66	110	108
15 - 20 ha	41	42	102	102
≥ 20 ha	30	30	100	100
Totaal	237	227	96	91

1) Een bedrijf van 1 - 3 ha.

Bron: Landbouwtellingformulieren.

In het ruilverkavelingsgebied zet de in de gemeenten gevonden tendentie zich na 1959 voort. Namelijk een vermindering van het aantal kleine bedrijven (< 10 ha) en een toeneming in de grootteklasse van 10-15 ha. Bij een nagenoeg gelijk gebleven oppervlakte cultuurgrond is de gemiddelde grootte van de landbouwbedrijven in het blok enigszins toegenomen (van 12,4 tot 13 ha).

c. De bedrijfsgroottestructuur in 1964

Een uitvoerig beeld van de bedrijfsgroottestructuur van de landbouwbedrijven in 1964 is weergegeven in tabel 7.

Tabel 7

BEDRIJFSGROOTTESTRUCTUUR 1964[1)]

Gebied	Aantal bedrijven							Percentage bedrijven		
	totaal	in de grootteklasse van ... ha						van ... ha		
		1-5	5-10	10-15	15-20	20-30	≥ 30	1-10	10-20	≥ 20
Kerkbuurt-noord	51	4[2)]	29	11	3	3	1	65	27	8
Kerkbuurt-zuid	55	3	12	17	17	5	1	27	62	11
Paaslo-noord	26	3	14	6	1	2	-	65	27	8
Paaslo-zuid	46	1	8	13	14	8	2	19	59	22
Broeklanden	49	2	13	19	7	8	-	31	53	16
Totaal	227	13	76	66	42	26	4	39	48	13

1) Landbouwbedrijven.
2) Een van 1 - 3 ha.

Bron: Landbouwtellingformulieren.

Ruim twee derde (68%) van de landbouwbedrijven was in 1964 kleiner dan 15 ha. Vooral in de gebieden Kerkbuurt-noord en Paaslo-noord wonen veel kleine boeren, ongeveer twee derde heeft minder dan 10 ha grond.

Dit blijkt ook uit de gemiddelde bedrijfsgrootte die voor alle landbouwbedrijven 13 ha is en welke in genoemde deelgebieden het meest van dit gemiddelde afwijkt. Het samenvattend kengetal van de bedrijfsgroottestructuur (aantal bedrijven van 1 - 10 ha per 1000 ha cultuurgrond) doet nogmaals duidelijk de deelgebieden met veel kleine bedrijven onderkennen.

De overige grondgebruikers (groepen C, D en S) met 1 ha of meer cultuurgrond, omvattend bijna een kwart (24%) van het totaalaantal, hebben 8% van de grond in gebruik.

Tabel 8

GEMIDDELDE BEDRIJFSGROOTTE

	Aantal bedrijven ≥ 1 ha	Oppervlakte cultuurgrond ≥ 1 ha in ha	Gemiddelde bedrijfsgrootte in ha	Aantal bedrijven van 1-10 per 1000 ha cultuurgrond
Landbouwers:				
Kerkbuurt-noord	51	527	10,3	63
Kerkbuurt-zuid	55	771	14,0	19
Paaslo-noord	26	261	10,0	65
Paaslo-zuid	46	742	16,1	12
Broeklanden	49	652	13,3	23
Alle landbouwers	227	2953	13,0	30
C-grondgebruikers	39	172	4,4	.
D-grondgebruikers	30	78	2,6	.
S-grondgebruikers	1	1	1,0	.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

§ 3. Wijzigingen in het aantal geregistreerden 1959 - 1964 (bijlagen 16 t/m 19)

In aansluiting op de vorige paragraaf zal thans worden nagegaan welke veranderingen de afgelopen vijf jaar in de beroepsgroepen en bedrijfsgroottestructuur zijn opgetreden. Hierbij worden betrokken de veranderingen in aantal geregistreerden, de verschuivingen tussen de beroepsgroepen, de overdrachten alsook opheffing en stichting van bedrijven in die periode.

Tabel 9

GEREGISTREERDEN IN 1959 EN 1964

	Aantal geregistreerden		Index 1964 (1959=100)
	1959	1964	
Landbouwers (A + B)	237	227	96
Groep C	67	52	78
Groep D	49	39	80
Groep S	5	2	40
Alle geregistreerden	358	320	89
Geregistreerden ≥ 1 ha	328	297	91

Bron: Landbouwtellingformulieren.

In de vorige paragraaf werd geconstateerd dat het aantal grondgebruikers ≥ 1 ha na 1947 is afgenomen. De vermindering bedroeg voor het laatste deel van de daar weergegeven periode (1955-1959) in Oldemarkt 1,5% per jaar en in Steenwijkerwold 1,2%. In het ruilverkavelingsgebied is in de periode 1959-1964 het aantal geregistreerden ≥ 1 ha met 1,8% per jaar afgenomen. Een sterkere vermindering dus dan in de gemeenten in de vooraf-gaande periode. Dit kan als achtergrond hebben een andere samenstelling van het blok of een snellere afneming van het aantal grondgebruikers. Het aantal landbouwbedrijven is echter maar weinig verminderd, de betrekkelijk kleine aantallen C- en D- geregistreerden namen relatief meer af.

De verandering in het aantal geregistreerden wordt doorgaans veroorzaakt door velerlei mutaties. Om een beter inzicht hierin te krijgen is in tabel 10 weergegeven door welke oorzaken het aantal landbouwbedrijven van 1959 tot 1964 met 10 is verminderd.

Tabel 10

MUTATIE LANDBOUWBEDRIJVEN (A+B) 1959-1964

Algehele bedrijfsopheffingen	- 9	Overgang naar groep C of D	- 17
Nieuw gestichte bedrijven	+ 5	Afkomstig uit groep C, D of S	+ 11
Verandering in aantal bedrijven	- 4	Verandering in aantal bedrijven	- 6

Het verkeer tussen de beroepsgroepen was dus omvangrijker en van meer invloed dan de opheffing of het nieuw ontstaan van landbouwbedrijven. De oorzaken van overgang naar een andere beroepsgroep waren dat 9 boeren gingen rusten (groep D), terwijl er 7 van hoofdberoepveranderden (groep C). Deze veranderingen gaan veelal gepaard met meer of minder grote inkrimpingen van het grondgebruik en leidt uiteindelijk vaak tot algehele opheffing van het bedrijf. De 11 voorheen C-, D-, of S-geregistreerden, welke thans tot de landbouwers behoren, zijn meest oudere personen (≥ 50 jaar) die, door het verkrijgen van meer land, op hun eigen bedrijfje een zelfstandig bestaan trachten te vinden. De overigen zijn overnemingsgevallen welke meest door een veranderde bedrijfsvoering landbouwbedrijven werden.

In totaal zijn de afgelopen 5 jaar 60 personen uit de registratie verdwenen. De 9 landbouwbedrijven hiervan waren bijna allen kleiner dan 10 ha, zij zijn meest door beroeps- of bedrijfsverandering opgeheven. De overige opheffingen betroffen C- en D-geregistreerden met doorgaans weinig grond (< 5 ha), welke vooral door opheffing van het grondgebruik of de veehouderij uit de registratie zijn afgevoerd. De door alle opheffingen vrijgekomen grond (± 150 ha) is vrijwel geheel bij bestaande bedrijven gevoegd.

Tegenover de 60 afgevoerde geregistreerden zijn in de periode 1959-1964 22 personen nieuw in de registratie opgenomen. Behalve 5 landbouwers (voornamelijk < 10 ha) waren dit D- en C-geregistreerden met minder dan 5 ha cultuurgrond. Naast splitsingen (waardoor dus weer grond aan bestaande bedrijven werd onttrokken) was ook het houden van (meer) vee dikwijls de aanleiding tot registratie.

Wijziging in de bedrijfsleiding d.w.z. overdracht van bedrijven betrof voornamelijk landbouwbedrijven. De laatste vijf jaar zijn 49 landbouwbedrijven overgedragen, dus ongeveer 10 per jaar.

De voornaamste reden van abdicatie was ouderdom c.q. gaan rusten van het vorige bedrijfshoofd. Verder hielden 7 bedrijfsoverdrachten verband met overlijden en 3 met beroepsverandering. Naast driekwart van de landbouwbedrijven welke door een zoon of schoonzoon werden voortgezet was overneming door vreemden (11 bedrijven) hier zeker belangrijk.

§ 4. V e r k a v e l i n g (bijlagen 20 t/m 25)

De gegevens van de C.D.-bedrijfsregistratie 1965 geven een recent en uitgebreid inzicht in de verkavelingstoestand van de bedrijven met 3 ha of meer cultuurgrond.

Op vele bedrijven laat de verkaveling nog belangrijk te wensen over. Hoewel de helft van de landbouwers hoogstens vier kavels 1) heeft, ligt voor de andere helft van de boeren het grondgebruik verspreid over 5 tot 10 kavels. Naarmate de bedrijven groter zijn, neemt het aantal kavels toe evenals de gemiddelde kavelgrootte 2). Alleen de twee grootteklassen waarin de bedrijven van 10 - 20 ha zijn verdeeld, hebben een gelijk aantal kavels.

Tabel 11

VERKAVELING OP LANDBOUWBEDRIJVEN

	Aantal bedrijven	Gemiddeld aantal kavels per bedrijf	Gemiddelde kavelgrootte in ha	Perc. bedrijven met ... kavels			
				1 en 2	3 en 4	5 - 9	≥ 10
Kerkbuurt-noord	50	4,9	2,21	14	40	38	8
Kerkbuurt-zuid	54	4,0	3,87	30	30	38	2
Paaslo-noord	26	5,1	2,12	-	42	58	-
Paaslo-zuid	46	4,4	3,99	20	37	43	-
Broeklanden	48	5,3	2,89	11	27	56	6
Ruilverkavelingsgebied	224	4,7	3,05	17	34	45	4

Bron: C.D.-1965.

1) Als een kavel is beschouwd een stuk grond van een gebruiker dat geheel door grond van anderen of door openbare wegen is omringd. Waterlopen vormen alleen een kavelgrens, wanneer ze niet rechtstreeks overschrijdbaar zijn. Bij het aantal kavels zijn niet begrepen de woonhuiskavels van een losstaand woonhuis, wel die van een losstaand bedrijfsgebouw. Verder zijn alle kavels meegeteld, ook als zij buiten het blok of in de enclaves zijn gelegen. Bermen, al of niet met onderbreking(en), zijn steeds als een kavel beschouwd.

2) Oppervlakte landbouwgrond, in ha kadastrale maat. Inclusief de oppervlakte van de niet-kadastraal bekende wallen, gelegen op de hogere gronden.

In de deelgebieden met de kleinste bedrijven (Kerkbuurt-noord en Paaslo-noord) is de verkavelingstoestand het minst gunstig. Hier zijn niet alleen meer, maar vooral aanzienlijk kleinere kavels. Het gebied Broeklanden ligt met de kavelgrootte het dichtst bij het blokgemiddelde, hier zijn echter de meeste kavels.

Uit de verdeling van de kavels naar rechtsvorm van gebruik blijkt dat van de bij de landbouwers in gebruik zijnde kavels 57% wordt gepacht en ruim een derde (36%) eigendom is (voor de in het blok gelegen kavels is dit resp. 54% en 39%). Het kleine aantal (7%) eigendom/pachtkavels is het grootst (5,71 ha) en de pachtkavels zijn gemiddeld het kleinste (2,52 ha) in oppervlakte.

Ongeveer een achtste deel van de kavels van landbouwbedrijven ligt buiten het ruilverkavelingsgebied, dit betreft ook nagenoeg een zelfde deel van het grondgebruik.

§ 5. E i g e n d o m e n p a c h t (bijlagen 26 t/m 31)

De eigendom-pachtverhouding is steeds aan veranderingen onderhevig. Voor de gemeenten in hun geheel was het percentage eigendom-gebruik in:

	Oldemarkt	Steenwijkerwold
1910	40	45
1930	50	50
1955	37	35
1959	43	36

Het eigendom-gebruik dat na 1930 in betekenis afnam, neemt de laatste jaren weer toe. Dit geldt kennelijk ook voor het ruilverkavelingsblok waar, op de landbouwbedrijven, het eigendom-gebruik toenam van 42% in 1959 tot 47% in 1965. Uit de meest recente gegevens over eigendom en pacht (C.D.-bedrijfsregistratie 1965) blijkt voorts dat er meer grond in eigendom is naarmate de bedrijven groter zijn. In de deelgebieden Kerkbuurt-zuid en Paaslo-noord is relatief meer pachtgrond.

Twee vijfde van de landbouwers heeft de helft of meer van de grond in eigendom (26 hebben alleen eigendom) en 37 boeren (17%) pachten alle grond. Veel meer dan de grond zijn de gebouwen eigendom van de gebruiker, 177 (80%) boeren zijn eigenaar van hun bedrijfsgebouwen.

Een vijfde deel van het pachtland wordt van ouders of schoonouders gepacht en 44% van andere particulieren. Voor de rest is een vijfde van de pachtgrond eigendom van instellingen en 12% van overheidslichamen. Ten opzichte van 1959 wordt relatief meer gepacht van instellingen en minder van particulieren.

Voor ruim driekwart van het pachtland is een schriftelijk pachtcontract aanwezig, dit is bijna allemaal veilige pacht. Ook de mondelinge pacht was in verreweg de meeste gevallen als veilig te beschouwen. Van al het pachtland kan derhalve ruim 90% veilig worden genoemd, wat wil zeggen dat voor een groot aantal jaren de gebruiksrechten zijn gegarandeerd.

Een beperkt aantal geënquêteerden (15 landbouwers en een rustende boer) verpachten een kleine oppervlakte (36 ha) grond; veelal is dit voor korte tijd verpacht los land.

§ 6. Bedrijfsgebouwen en nutsvoorzieninger (bijlagen 32 t/m 38)

Vier vijfde deel van de boeren hebben hun bedrijfsgebouwen en het woonhuis in eigendom. Bij de C.D.-bedrijfsregistratie is aan de geënquêteerden gevraagd een beoordeling te geven omtrent de doelmatigheid en het onderhoud van hun gebouwen. Ruim de helft (54%) van de boeren vond de doelmatigheid van hun bedrijfsgebouwen goed en 39% matig. De onderhoudstoestand werd hoger gewaardeerd (72% goed, 21% matig). Op de grotere bedrijven (≥ 15 ha) was het oordeel over de doelmatigheid doorgaans minder gunstig evenals in de blokdelen Paaslo-zuid en Broeklanden. Over het woonhuis was men beter tevreden dan over de bedrijfsgebouwen, twee derde vond de doelmatigheid goed, terwijl het onderhoud ook beter was (83% goed). Opgemerkt dient wel dat dit subjectieve gegevens zijn die als zodanig dienen te worden gehanteerd.

Voor de beoordeling van de capaciteit van de aanwezige stalruimte is het aantal stuks koeien resp. jongvee (vaarzen + pinken) aanwezig tijdens de landbouwtelling (mei 1964) vergeleken met de stalruimte op het moment van de bedrijfsregistratie. Hieruit bleek dat op vele landbouwbedrijven absoluut te weinig stalruimte voor rundvee was. Op bijna een kwart (23%) van de landbouwbedrijven was zelfs helemaal geen stalruimte voor jongvee. Dat op 5% van de bedrijven absoluut te weinig stalruimte voor melkvee en zelfs op 11% te weinig ruimte voor melkvee + jongvee is wil nog niet zeggen dat op de rest van de bedrijven de situatie overal even gunstig is. Immers 30% heeft bovendien de ruimte voor melkvee en een kwart die voor melkvee + jongvee voor 90-110% bezet. Tekort aan stalruimte is er op grote zowel als op kleine bedrijven en eveneens in alle deelgebieden. Het moeilijkste is deze situatie echter wel op de bedrijven van 10 - 30 ha en die met 15 of meer melkkoeien.

Resumerend komt het erop neer dat voor meer dan een derde van de bedrijven uitbreiding van de veestapel, hetzij door intensivering, hetzij door vergroting van de oppervlakte grasland, moeilijkheden bij de veestalling zal opleveren.

Tijdens de bedrijfsbezoeken is ook de mening van de boeren gepeild over de stal-, tas-, werktuigen- en erfruimte. Twee derde van de boeren vond de stalruimte goed (d.w.z. voldoende). Deze kwalificatie werd ook gegeven voor vier vijfde van de tasruimte en 63% van de ruimte voor landbouwwerktuigen. Ook de erfruimte is over het algemeen wel voldoende groot (93% van de landbouwbedrijven). Bij de meeste bedrijven in dit gebied ligt cultuurgrond aan het erf vast, zodat de erfruimte naar behoefte vergroot kan worden. Staan de bedrijfsgebouwen los van de cultuurgrond, wat bij 21 landbouwbedrijven het geval is, dan kan een beperkte erfruimte een doelmatige bedrijfsvoering of zelfs uitbreiding of vergroting van de bedrijfsgebouwen in de weg staan. Het oordeel van deze 21 boeren over de erfruimte is in tabel 12 weergegeven. In het algemeen vinden deze boeren een erfruimte van rond 10 are wel voldoende, terwijl een erf van 8 are of minder beslist onvoldoende blijkt te zijn. Deze conclusie is gebaseerd op gegevens van kleinere bedrijven, 20 bedrijven waren kleiner dan 15 ha. Wel bleek min of meer dat naarmate de bedrijven groter worden de behoefte aan meer erfruimte toeneemt.

Tabel 12

ERFRUIMTE [1]

Oppervlakte van het erf in aren	Beoordeling			Bedrijfsgrootte	
	goed	matig	slecht	< 10 ha	≥ 10 ha
< 5	-	-	5	3	2
6 t/m 8	1	5	1	3	4
9	3	-	-	2	1
≥ 10	4	2	-	4	2

1) Van landbouwbedrijven waar geen cultuurgrond aan het erf vast ligt.

Bron: C.D.-1965.

In dit ruilverkavelingsgebied zijn alle landbouwbedrijven aangesloten op het elektriciteitsnet, terwijl de meerderheid ook over krachtstroom beschikt. Ook zijn zo goed als alle bedrijven aangesloten op het waterleidingnet, dit verklaart wel het veel voorkomen (88%) van drinkwaterbakjes in de stallen. Meer dan de helft (55%) van de boeren hebben telefoon; deze voorziening is vooral voor de verspreid gelegen boerderijen hoe langer hoe meer onmisbaar.

HOOFDSTUK III

DE LANDBOUWBEDRIJVEN

§ 1. B e d r i j f s t y p e e n g r o n d g e b r u i k (bijlagen 39 t/m 42)

De bedrijven in de gemeente Oldemarkt zijn weidebedrijven met enig bouwlandgebruik. In de loop der jaren (1910-1964) veranderde het grondgebruik maar weinig, er was hoogstens 7% bouwland wat in 1964 was gedaald tot 3%. Voor Steenwijkerwold kan het bedrijfstype het beste gekenschetst worden als de overgang tussen het gemengde bedrijf en het weidebedrijf. In deze gemeente is de laatste jaren, vooral na 1960, de oppervlakte bouwland belangrijk teruggelopen en omvatte in 1964 nog 16% van de cultuurgrond.

Het ruilverkavelingsgebied, wat op de grens van deze gemeenten ligt, laat voor de bouwland-graslandverhouding eveneens een tussen deze gemeenten in liggend cijfer zien. Op de landbouwbedrijven in het blok bestond in 1964 93% van de cultuurgrond uit grasland (in 1959 91%). De bedrijven van 5 - 20 ha hebben relatief het meeste grasland. In de deelgebieden neemt de betekenis van het bouwland van oost naar west af, deelgebied Broeklanden bestaat bijna geheel uit grasland.

Hoewel een uitbreiding van 91 naar 93% grasland in vijf jaar maar een geringe verschuiving lijkt, heeft op vele bedrijven in het gebied meer of minder ontmenging plaatsgehad.

Tabel 13

ONTMENGING

	Totaal-aantal bedrijven 2)	Aantal bedrijven waarvan het percentage bouwland van 1959 t/m 1964 1)							
		verminderde met				vermeerderde met			
		5 - 9 %		≥ 10 %		5 - 9 %		≥ 10 %	
		en al het bouwl. verdween	en nog bouwl. overbleef	en al het bouwl. verdween	en nog bouwl. overbleef	waardoor er bouwl. kwam	en er meer bouwl. kwam	waardoor er bouwl. kwam	en er meer bouwl kwam
3 - 10 ha	75	5	6	5	10	1	2	1	–
10 - 15 ha	62	5	7	–	5	1	3	–	4
15 - 20 ha	42	2	–	2	4	–	1	–	1
≥ 20 ha	30	1	2	–	5	–	2	–	–
Totaal	209	13	15	7	24	2	8	1	5
Kerkbuurt-noord	47	4	4	3	11	1	1	–	–
Kerkbuurt-zuid	50	5	3	1	7	–	1	1	5
Paaslo-noord	24	1	5	1	2	1	1	–	–
Paaslo-zuid	43	2	2	2	4	–	5	–	–
Broeklanden	45	1	1	–	–	–	–	–	–

1) Alleen veranderingen van 5% of meer.
2) In beide jaren dezelfde landbouwbedrijven, grootteklasseindeling 1964.

Bron: Landbouwtellingformulieren.

Op ruim een derde of wel 75 vergeleken landbouwbedrijven is de bouwland-graslandverhouding met 5% of meer gewijzigd. Voor 59 bedrijven bestond dat uit een inkrimping en voor 16 uit een uitbreiding van de oppervlakte bouwland. Door de vermindering van het bouwland zijn 20 bedrijven geheel ontmengd, terwijl op 3 voorheen zuivere weidebedrijven bouwland kwam. Ontmenging had vooral plaats op de kleinere bedrijven (< 10 ha) en in de gebieden waarin deze het meest voorkomen (Kerkbuurt- en Paaslo-noord) en waar relatief ook de meeste esgronden zijn.

Door de ontmenging is ook de typologie van de landbouwbedrijven gewijzigd. Het percentage zuivere weidebedrijven nam toe van 26 in 1959 tot 38 in 1964 (resp. 55 en 79 bedrijven). Niet alleen het aantal bedrijven met bouwland is afgenomen, ook de oppervlakte bouwland per bedrijf is verminderd. In 1964 was op een derde van de bedrijven met bouwland minder dan een halve ha akkerbouw. Voorts is het aantal bedrijven waar het bouwland minder dan 5% van de cultuurgrond uitmaakt het meest toegenomen en de bedrijven met relatief veel bouwland (≥ 15%) het meest afgenomen.

	1959	1964
Aantal bedrijven met grasland+bouwland	154	130
percentage van deze bedrijven met: < ½ ha bouwland	21	32
½ - 1 ha bouwland	31	24
1 - 2 ha bouwland	27	25
≥ 2 ha bouwland	21	19
1 - 4% bouwland 1)	22	29
5 - 9% bouwland 1)	33	30
10 - 14% bouwland 1)	19	22
≥ 15% bouwland 1)	26	19

1) Van de cultuurgrond.

Op vrijwel alle bedrijven staat de akkerbouw in dienst van de veehouderij. Naast granen (71%) wordt het bouwland voor een vijfde deel met aardappelen beteeld, de rest zijn voederbieten.

§ 2. V e e h o u d e r i j

a. Rundveehouderij (bijlagen 43 t/m 45)

Bij het rundvee ligt het accent op de melkveehouderij, hoewel de vetweiderij niet onbelangrijk is. Een derde van de landbouwers heeft weidemestvee, echter in beperkte aantallen (gemiddeld 3,3 stuks). Met het groter worden van de bedrijven neemt de betekenis van de vetweiderij toe. De jongveebezetting kan voldoende hoog geacht worden om de melkveestapel door eigen aanfok in stand te houden. De veedichtheid, uitgedrukt in aantal melkkoeien per 100 ha grasland, is evenals het aantal melkkoeien per bedrijf de laatste jaren toegenomen. Hoewel de cijfers hierover ontbreken, mag toch worden aangenomen dat ook de vetweiderij meer is gaan betekenen, zowel in verband met de moeilijker wordende arbeidsvoorziening, alsmede door een gebrek aan stalruimte.

Tabel 14

RUNDVEEHOUDERIJ OP LANDBOUWBEDRIJVEN

	Ruilverkavelingsgebied		
	"Paaslo-Kerkbuurt"		"Steenwijk-Oost
	1964	1959	1959
Percentage grasland van de cultuurgrond	93	91	88
Aantal melkkoeien per 100 ha grasland	133	125	123
Aantal melkkoeien per bedrijf	16,2	14,0	11
Percentage bedrijven met weidemestvee	33	.	5

Bron: Landbouwtellingformulieren.

Een aantal belangrijke gegevens over de melkveehouderij op de landbouwbedrijven zijn in tabel 15 samengevat.

Sedert 1959 is de veedichtheid alleen op de grotere bedrijven (15 - 30 ha) in belangrijke mate toegenomen. Met uitzondering van de kleinste en de grootste bedrijven was de melkveedichtheid in 1964 in de andere grootteklasse opmerkelijk gelijk. Daarnaast was op de bedrijven van 10 - 30 ha nog een zwaardere jongveebezetting.

In de omvang van de melkveestapel per bedrijf is een gunstige ontwikkeling te constateren. Het gemiddeld aantal melkkoeien per bedrijf is met ruim twee toegenomen. Vooral op de grotere bedrijven (15 - 30 ha) is het aantal koeien uitgebreid. Op ruim de helft van de bedrijven waren in 1964 15 of meer melkkoeien (in 1959 44%) en op bijna een derde hield men 20 of meer koeien. Het melken gebeurt op de bedrijven met minder dan 10 koeien vrijwel geheel met de hand, naarmate de veestapels groter zijn, wordt in toenemende mate machinaal gemolken.

Tabel 15

MELKVEEHOUDERIJ 1964

	Aantal bedrijven met melkvee	Gemiddeld aantal melkkoeien		Aantal bedrijven met ... melkkoeien				
		per bedrijf	per 100 ha grasland	1-9	10-14	15-19	20-29	≥ 30
1 - 5 ha	13	5,0	150	13	-	-	-	-
5 - 10 ha	76	9,8	135	31	40	4	1	-
10 - 15 ha	66	15,9	134	3	23	27	13	-
15 - 20 ha	42	22,8	134	-	1	12	28	1
20 - 30 ha	25	30,0	129	-	-	-	12	13
≥ 30 ha	4	33,8	117	-	-	-	1	3
Totaal	226	16,2	133	47	64	43	55	17
Perc. bedrijven met een melkmach.				9	55	74	89	94

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

Een indruk van de kwaliteit van het melkvee verschaffen de gegevens van de melkcontroleverenigingen. De cijfers van de in en nabij het gebied werkende verenigingen lagen wat betreft kg-opbrengst doorgaans iets beneden het provinciale gemiddelde. Het vetgehalte was voorheen over het algemeen iets hoger en in 1964 op hetzelfde niveau als dat van de provincie.

b. Varkens en kippen (bijlagen 46 en 47)

De varkenshouderij is in "Paaslo-Kerkbuurt" van weinig betekenis. Op nog geen derde van de landbouwbedrijven waren in mei 1964 varkens aanwezig en, zeer opmerkelijk, op maar een vijfde deel van de kleinere bedrijven (< 10 ha).

Tabel 16

VARKENS- EN KIPPENHOUDERIJ [1]

	Aantal landbouwbedrijven				
	totaal	met alleen mestvarkens	met alleen fokzeugen	met mestvarkens en fokzeugen	met leghennen
1 - 5 ha	13	1	-	-	8
5 - 10 ha	76	5	11	2	43
10 - 15 ha	66	4	10	7	27
15 - 20 ha	42	-	10	4	30
≥ 20 ha	30	-	6	8	21
Totaal	227	10	37	21	129

1) Op landbouwbedrijven.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

De varkensmesterij is van weinig belang, niet alleen door het geringe aantal bedrijven, maar ook door de kleine eenheden per bedrijf. Voor de varkensfokkerij is iets meer belangstelling doch ook deze blijft beperkt tot een kwart van de landbouwbedrijven. Ook het aantal dieren per bedrijf is doorgaans maar klein, de meesten hebben minder dan 10 fokzeugen, terwijl er maar vier bedrijven waren met iets grotere eenheden (≥ 15 fokzeugen).

Op ruim de helft van de landbouwbedrijven waren leghennen, bijna alleen in aantallen ver beneden de 100 stuks. Slechts op vier bedrijven (waarvan een gespecialiseerd bedrijf) waren 500 of meer leghennen. Tenslotte was op een drietal landbouwbedrijven de kuikenmesterij een bedrijfstak van behoorlijke omvang (> 7000 dieren per bedrijf).

§ 3. A r b e i d s b e z e t t i n g (bijlagen 48 t/m 52)

Het is algemeen bekend dat het aantal arbeidskrachten in de landbouw voortdurend vermindert en reeds eerder is opgemerkt dat dit eveneens in de gemeenten Oldemarkt en Steenwijkerwold het geval was. Dit blijkt ook uit de gegevens welke van 1959 en 1964 over de arbeidsvoorziening beschikbaar zijn (dit betreft het aantal arbeidskrachten dat op de teldata op de bedrijven werkte).

Het aantal landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied is in 5 jaar met 4% verminderd, het aantal daarop werkzame mannelijke arbeidskrachten (vaste + tijdelijke) met 7% x). Hiertegenover is de vrouwenarbeid, gemeten naar het aantal personen, echter toegenomen.

Tabel 17

ARBEIDSKRACHTEN OP DE TELDATUM [1]

	Aantal bedrijven met gegevens		Aantal mannelijke arbeidskrachten totaal		per bedrijf	
	1959	1964	1959	1964	1959	1964
1 - 5 ha	23	12	26	13	1,1	1,1
5 - 10 ha	76	76	101	97	1,3	1,3
10 - 15 ha	55	66	98	92	1,8	1,4
15 - 20 ha	40	42	69	72	1,7	1,7
20 - 30 ha	23	26	54	58	2,3	2,2
≥ 30 ha	4	4	12	12	3,0	3,0
Totaal	221	226	360	344	1,6	1,5

1) Landbouwbedrijven.

Bron: Landbouwtellingformulieren.

De vermindering van het aantal mannelijke arbeidskrachten is de laatste jaren zeer gering geweest en was alleen van betekenis voor de bedrijven van 10 - 15 ha. Een, wellicht betere, benadering door vergelijking van alleen de vaste mannelijke arbeidskrachten is, wegens het ontbreken van deze gegevens voor 1959, niet mogelijk. De laatste jaren verloopt de afvloeiing uit de landbouw kennelijk veel langzamer dan voor die tijd. Immers in de periode 1947 - 1960 had, althans in de gemeenten waarin het blok ligt, een veel sterkere vermindering van het aantal meewerkende zoons en landarbeiders plaats (zie hoofdstuk 1, § 2).

Een duidelijker inzicht in de arbeidsbezetting is verkregen uit de gegevens van de bedrijfsregistratie. Ten einde een juist beeld te krijgen zijn de onderscheiden categorieën arbeidskrachten tot eenzelfde eenheid herleid, d.w.z. omgerekend tot volwaardige arbeidskrachten (v.a.k.). Bij deze, tijdens de bedrijfsregistratie uitgevoerde, omrekening is gelet op de leeftijd, de validiteit, de duur van het meewerken en het geslacht van de desbetreffende persoon. Deze werkwijze is ook in andere ruilverkavelingsgebieden toegepast, waardoor onderlinge vergelijking mogelijk is.

De verdeling van de arbeidsbezetting op de gezinsbedrijven naar categoriën vertoont in de gebieden van tabel 18 zeer veel overeenkomst ondanks de, zij het niet grote, verschillen in bedrijfstype.

x) Bij de berekening van dit percentage is een vergelijking gemaakt tussen het aantal mannelijke arbeidskrachten per bedrijf in 1959 en 1964.

Tabel 18

ARBEIDSBEZETTING [1]

Categorie arbeidskrachten	Arbeidsaandeel in %, in de r.v.k.		
	Paaslo-Kerkbuurt 1965	Genemuiden 1964	Luttenberg 1964
Bedrijfshoofd	62	61	66
Zoons	19	20	22
Mannelijke familieleden	1	1	1
Vrouwen en dochters	13	13	8
Mann. vreemd personeel	5	5	3
Gem. bedrijfsgrootte in ha	13,0	15,2	10,4
Perc. grasland	93	100	84

1) Op landbouwbedrijven.

Ook in "Paaslo-Kerkbuurt" neemt naast het arbeidsaandeel van het bedrijfshoofd ook dat van de zoons nog een belangrijke plaats in. Op de kleinere bedrijven (< 15 ha) komt het werk vooral voor rekening van de boer en zijn vrouw, naarmate de bedrijfsgrootte stijgt neemt het aandeel van de zoons en van de vreemde arbeidskrachten toe.

De arbeidsproduktiviteit, uitgedrukt in oppervlakte cultuurgrond en aantal melkkoeien per mannelijke volwaardige arbeidskracht, is lager dan in Genemuiden maar belangrijk hoger dan in Luttenberg. Deze "arbeidsproduktiviteit" neemt toe met de bedrijfsgrootte, de grootste bedrijven zijn echter afwijkend.

Tabel 19

ARBEIDSPRODUKTIVITEIT [1]

Ruilverkaveling		Aantal mann. v.a.k. per bedrijf	Aantal per mann. v.a.k.	
			ha cultuurgrond	melkkoeien
Paaslo-Kerkbuurt	1965	1,23	11,7	13,3
Genemuiden	1964	1,24	12,3	14,0
Luttenberg	1964	1,16	9,-	9,9

1) Van landbouwbedrijven.

Aan de hand van de arbeidsbezetting welke uit verschillende, niet voor elk bedrijf dezelfde, catagorieën van personen is samengesteld, is een indeling van de bedrijven naar arbeidsbezettingstypen gemaakt. Deze indeling is alleen gebaseerd op de mannelijke arbeidskrachten. Zoals uit het voorgaande te verwachten was, zijn de twee belangrijkste arbeidsbezettingstypen de z.g. eenmansbedrijven (bedrijfshoofd alleen) en het "vader-zoon"-type. De eenmansbedrijven zijn het sterkst vertegenwoordigd op de kleinere bedrijven (< 15 ha), het tweede type meer op grotere bedrijven (≥ 10 ha). Hiernaast zijn nog twee typen het vermelden waard: de bedrijven met vreemd personeel (11%) en die met twee

bedrijfshoofden (12 bedrijven waarvan 9 zonder andere arbeidskrachten). De arbeidsproduktiviteit (beschouwd als de gemiddeld per man bewerkte oppervlakte) is bij de vader-zoon bedrijven en bij die met meewerkende familieleden duidelijk lager dan bij de andere bedrijven.

§ 4. Mechanisatie en loonwerk (bijlagen 53 t/m 55)

Met alleen gegevens van melkmachines en trekkers wordt de mechanisatie van deze bedrijven niet volledig doch voor de meeste wel voldoende gekarakteriseerd.

Op ruim drie vijfde van de landbouwbedrijven in het gebied wordt machinaal gemolken. Het al of niet hebben van een melkmachine wordt bepaald door het aantal melkkoeien. Bij minder dan 10 koeien gebeurt het melken bijna uitsluitend met de hand, bij 15 of meer melkkoeien meest machinaal. Een zelfde tendentie zit vanzelfsprekend in de deelgebieden: waar de grootste bedrijven zijn (Kerkbuurt-zuid en Paaslo-zuid) zijn ook de meeste melkmachines. In Paaslo-noord zijn opvallend weinig melkmachines.

Het al dan niet aanwezig zijn van een trekker op de bedrijven geeft een indruk van het mechanisatieniveau, doordat de trekker voor vele diensten kan worden benut. Meer dan de helft (54%) van de boeren heeft een trekker, voor het grootste deel zonder dat daarnaast nog paarden worden gehouden. Vanzelfsprekend is de mechanisatie op de grotere bedrijven verder doorgevoerd dan op de kleinere waar nog veel trekkracht door paarden wordt geleverd. Een derde van de bedrijven heeft alleen werkpaarden en op 27 bedrijven (meest < 10 ha) is in het geheel geen trekkracht aanwezig. Deze laatsten zijn dus wat dit betreft geheel op derden (loonwerk) aangewezen.

Overigens blijft het loonwerk beperkt tot hooipersen op ruim driekwart van de bedrijven, stalmestverspreiden (27%) en inkuilen (16%). Loonwerk is op de kleinere bedrijven relatief het meest van betekenis.

§ 5. Bedrijfsresultaten (bijlage 56)

Ten einde een globale indruk te krijgen van de bedrijfsresultaten is een vergelijkend overzicht gemaakt van gemiddelde kengetallen van boekhoudbedrijven van het L.E.I. op de weidebedrijven in Overijssel en de in het blok gelegen landbouwbedrijven van ongeveer dezelfde grootte. Laatstbedoelde groep ter grootte van 138 bedrijven vertegenwoordigt drie vijfde van de landbouwbedrijven in het blok. De kengetallen van deze groep bedrijven zijn bijna allen afkomstig van een momentopname (mei 1964), de L.E.I.-kengetallen zijn gemiddeld over drie boekjaren (1961/62 t/m 1963/64).

De bedrijven in het blok zijn gemiddeld iets kleiner en er is een weinig meer bouwland. Het gemiddeld aantal koeien per bedrijf is ook wat lager en, hoewel de varkens weinig betekenen, zijn er wat minder mestvarkens en iets meer fokzeugen. De arbeidsbezetting is in het blok echter ook lager, met name op de bedrijven van 10 - 20 ha. Deze feiten in overweging genomen kunnen de bedrijfsuitkomsten voor de bedrijven in het gebied ongeveer op het niveau van de boekhoudbedrijven worden verondersteld. De uitkomsten van de L.E.I.-bedrijven waren de afgelopen drie jaar al verre van rooskleurig, waarvan vooral 1962/63 zeker voor de groep van 10 - 20 ha een slecht jaar was. Het negatief netto-overschot (opbrengsten minus kosten) betekent niet alleen dat de boer geen beloning ontvangt voor leiding en toezicht, maar tevens dat de beloning van de eigen arbeid lager is dan het C.A.O.-loon van een landarbeider.

HOOFDSTUK IV

ENKELE AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN

§ 1. De bedrijfshoofden (bijlagen 57 t/m 59)

In deze paragraaf zijn enkele gegevens samengebracht die betrekking hebben op de persoon van de grondgebruikers, namelijk de leeftijdsopbouw, het gevolgde onderwijs en het lidmaatschap van standsorganisaties.

De gemiddelde leeftijd (49 jaar) van de landbouwers in het blok vertoont het normale beeld. Meer dan de helft (54%) van de boeren is dan ook jonger dan 50 jaar, hetgeen eveneens in alle deelgebieden het geval is, evenals op de bedrijven van 5 - 20 ha. Op de kleinste en grootste bedrijven zijn meer oudere bedrijfshoofden en is de gemiddelde leeftijd derhalve hoger. Relatief veel jongere boeren (< 50 jaar) zijn er op de bedrijven van 10 - 20 ha en in de deelgebieden Kerkbuurt-zuid en Paaslo-noord en -zuid.

Ongeveer 60% van de boeren heeft landbouwonderwijs genoten. Het landbouwonderwijs was voor het merendeel dagonderwijs (56%), voornamelijk lagere landbouwschool. Wat het onderwijs betreft is er een groot verschil tussen de kleine en de grotere bedrijven. Niet alleen heeft van de boeren met minder dan 10 ha grond nog geen 40% landbouwonderwijs gevolgd tegenover twee derde tot vier vijfde van de grotere, de laatste groep heeft ook aanzienlijk meer dagonderwijs gevolgd.

Het merendeel van de landbouwers (81%) is lid van een standsorganisatie. Ook hierbij vallen de kleinere boeren (< 10 ha) weer op met relatief minder georganiseerden. In dit ruilverkavelingsgebied zijn, in volgorde van het aantal, de boeren aangesloten bij de O.L.M., de A.B.T.B. of de C.B.T.B., zodat de grote landelijke standorganisaties allen zijn vertegenwoordigd.

§ 2. De kinderen van de grondgebruikers

a. Zoons (bijlagen 60 t/m 62)

Bij de beschouwing van de agrarische structuur in een bepaald gebied vormt niet alleen het aantal, maar vooral de beroepskeuze van de boerenzoons een belangrijk aspect. Door de veranderde omstandigheden kunnen lang niet alle zoons een werkkring in de landbouw vinden, velen willen dat ook niet meer. In "Paaslo-Kerkbuurt" werkt echter nog bijna de helft (46%) van de boerenzoons in de landbouw. Ook van de jongere zoons is een groot aantal in de landbouw werkzaam. Zoals gebruikelijk bestaat er een sterke samenhang tussen de beroepskeuze van de zoons en de grootte van het ouderlijk bedrijf, naarmate de bedrijven groter zijn werken er meer zoons in de landbouw (tabel 20). Grotere bedrijven bieden meer werkgelegenheid en zijn straks aantrekkelijker voor overneming.

Van de 88 in de landbouw werkende zoons zijn er 13 zelfstandig boer, de rest is thuis meewerkend; meer dan driekwart van hen heeft landbouwonderwijs (bijna allen dagonderwijs) ontvangen.

De buiten de landbouw werkende zoons hebben voor driekwart een geschoold beroep, velen hebben een vak geleerd en bijna een derde is hoofdarbeider.

Tabel 20

ZOONS VAN LANDBOUWERS

Oppervlakte van het ouderlijk bedrijf	Aantal zoons ≥ 15 jr.	Percentage zoons		
		werkend in de landbouw	werkend buiten de landbouw	schoolgaand, onbekend, e.d.
< 10 ha	69	25	59	16
10 - 20 ha	83	52	37	11
≥ 20 ha	39	72	20	8
Totaal	191	46	42	12

b. Dochters (bijlagen 63 en 64)

De ongehuwde dochters (≥ 15 jaar) van de geënquêteerde boeren werken merendeels niet in de huishouding, meer dan driekwart heeft een ander beroep. Velen zijn verpleegster (24%), werken op kantoor (11%) of hebben een ander beroep en een vijfde deel is nog schoolgaand. Ongeveer een derde van de gehuwde dochters is met een boer getrouwd. De overige schoonzoons zijn meest geschoolde handarbeiders.

§ 3. B e d r i j f s o p v o l g i n g (bijlagen 65 t/m 67)

Met het oog op de toekomstige ontwikkeling van de bedrijfsgrootte-structuur (d.w.z. het aantal landbouwers en het aantal bedrijven van verschillende grootte) is het van belang een indruk te hebben van het aantal bedrijfsopvolgers en het aantal voor hen vrijkomende plaatsen. Bij de bedrijfsregistratie is daarom aan de grondgebruikers van 50 jaar en ouder gevraagd wat er te zijner tijd met hun bedrijf c.q. grondgebruik zal gebeuren. Voor deze categorie grondgebruikers is immers te verwachten dat de eerstkomende 10 - 15 jaar bedrijfsopvolging of -beëindiging aan de orde zal komen. In hoeverre de bedrijfsopvolging al of niet verzekerd moet worden geacht wordt in tabel 21 weergegeven.

Tabel 21

OPVOLGINGSSITUATIE [1]

	Totaal-aantal landbouwers	Aantal landbouwers van 50 jaar en ouder			
		totaal	waarvan de opvolging		
			verzekerd is	niet verzekerd is	twijfelachtig is
< 15 ha	152	70	27	34	9
≥ 15 ha	72	33	28	--	5
Totaal	224	103	55	34	14

1) Op geënquêteerde landbouwbedrijven.

Gerekend over alle landbouwbedrijven zal in de komende 10 - 15 jaar 15% zonder opvolger vrijkomen, voor de maximumperiode van 15 jaar is dit maar 1% per jaar. Dit percentage is daarmee gelijk aan het verminderingspercentage van het aantal landbouwbedrijven van 1959 - 1964 (zie hoofdstuk II, par. 3). Een versnelde vermindering van het aantal bedrijven is, hoewel uit deze cijfers niet direct af te lezen, toch zeer reëel te achten. Immers een aantal bedrijven waarvan de opvolging thans twijfelachtig is zullen t.z.t. zeker zonder opvolger vrijkomen. Ook mag rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat sommige opvolgers voor kleine bedrijven (5 - 10 ha) zich zullen terugtrekken b.v. vanwege de minder gunstige uitkomsten van deze bedrijven. Verder is het mogelijk dat boeren jonger dan 50 jaar hun bedrijf opheffen. De mate van beroepsverandering, waardoor in het jongste verleden vier bedrijven van jonge boeren vrijkwamen, zou door de bedrijfsbeëindigingsregeling voor boeren jonger dan 50 jaar versterkt kunnen worden. Afgezien van deze verwachtingen blijkt dat 34 van de 224 landbouwbedrijven, zonder opvolger zullen vrijkomen. Deze bedrijven hadden in mei 1964 270 ha cultuurgrond in gebruik (9% van de grond van landbouwbedrijven). Aangezien van minstens 13 overige geënquêteerden (groep C en D), met 70 ha grond, verwacht mag worden dat zij hun grondgebruik zullen gaan beëindigen mag de door bedrijfsopheffing vrijkomende grond op rond 350 ha worden getaxeerd.

Het zijn voorts alleen kleinere landbouwbedrijven (< 15 ha) waarvan verwacht kan worden dat zij zonder opvolger vrijkomen. Hoe kleiner de bedrijven zijn hoe groter verhoudingsgewijs gezien het aantal is dat zal verdwijnen. Dit werkt ook door in de deelgebieden, waar veel kleine bedrijven zijn zoals in Kerkbuurt-noord en Paaslo-noord, maar ook in Kerkbuurt-zuid zijn de meeste vrijkomende bedrijven te verwachten.

Omtrent de aangewezen opvolgers zij opgemerkt dat dit praktisch alleen zoons zijn. Zij zijn bijna allen thuis meewerkend en hebben meest landbouwdagonderwijs gevolgd. Moeilijkheden bij de opvolging zijn niet denkbeeldig op de acht bedrijven waar twee opvolgers zijn. Aangezien de bedrijven veelal te klein zijn voor twee gezinnen zouden deze "overtollige" zoons weleens als gegadigden voor de vrijkomende grotere bedrijven kunnen optreden.

Om een benadering van de opvolgingssituatie te geven die enigszins vergelijkbaar is met de cijfers die in andere sociaal-economische schetsen zijn opgenomen, volgt in tabel 22 tenslotte nog een berekening van het kengetal: aantal potentiële opvolgers per 100 bedrijven. Hier zijn <u>alle</u> potentiële opvolgers betrokken op <u>alle</u> bedrijven. Als potentiële opvolgers zijn beschouwd de meewerkende zoons volgens de landbouwtelling 1964 en volgens de bedrijfsregistratie 1965.

Tabel 22

AANTAL POTENTIËLE OPVOLGERS PER 100 BEDRIJVEN [1]

	Landbouw-telling	Bedrijfs-registratie		Landbouw-telling	Bedrijfs-registratie
5 - 15	25	22	Kerkbuurt-noord	22	14
15 - 20	50	48	Kerkbuurt-zuid	39	30
≥ 20	87	80	Paaslo-noord	19	19
Totaal	37	33	Paaslo-zuid	50	50
			Broeklanden	48	50

1) Landbouwbedrijven.

Bronnen: Landbouwtellingformulieren 1964, bedrijfsregistratie 1965.

Bij deze benadering is voor het ruilverkavelingsgebied als geheel het aantal opvolgers voldoende om alle vrijkomende plaatsen te bezetten. Voor de bedrijven kleiner dan 15 ha zijn echter te weinig opvolgers, evenals in de deelgebieden waarin deze bedrijven het meest voorkomen (Kerkbuurt-noord en Paaslo-noord). Daarentegen werken op de grotere bedrijven veel meer zoons mee dan er zullen kunnen opvolgen, dit is vooral het geval in de blokdelen Paaslo-zuid en Broeklanden. Zoals eerder opgemerkt zou het teveel aan zoons van deze bedrijven en uit deze gebieden weleens naar vrijkomende kleinere bedrijven kunnen dingen, tenzij een aantal zoons alsnog de landbouw verlaten. Overigens is het wel de vraag of de kleine bedrijven zonder opvolger "aan de markt" komen. Immers voor de boeren die aan de voorwaarden van de O.-en S.-regeling voldoen is beëindiging langs deze weg vaak het meest aantrekkelijk, terwijl vele van deze bedrijven vaak ook te klein zijn om een redelijk inkomen te kunnen opleveren.

§ 4. Raming van het aantal O.-en S.-kandidaten (bijlage 68)

Op vele, vooral kleinere bedrijven met oudere bedrijfshoofden, is blijkens de enquête geen opvolger. Zeker van deze bedrijfshoofden kan verwacht worden dat zij bij eventuele bedrijfsbeëindiging kennis nemen van de mogelijkheden van het O.-en S.-fonds. Daarom is een raming gemaakt van het mogelijke aantal O.-en S.-kandidaten. Hierbij is aan de 5 z.g. "basisvoorwaarden" de voorwaarde van het ontbreken van een opvolger toegevoegd. Het inkomenscriterium van minder dan f.8.000,- is hierbij op 10 ha gesteld, wat gezien de slechte bedrijfsuitkomsten van de laatste jaren wel een vrij grove indeling mag heten. Toch komt deze indeling vrij goed met de praktijk overeen. Uit ingewonnen informatie blijkt nl. dat er althans in dit gebied praktisch geen aanvragers met 10 ha of meer cultuurgrond zijn.

Overeenkomstig de raming voldeden 36 grondgebruikers (waarvan 29 boeren A+B), met te zamen 200 ha grond, aan de gestelde voorwaarden. De benedengrens van het inkomen (minstens f.2500,- uit de landbouw) zal voor de landbouwbedrijven wel haalbaar zijn, doch niet voor alle rustende boeren waardoor het geraamde aantal nog geringer kan zijn. Rekening gehouden met het feit dat in mei 1964 nog geen bedrijven via het O.-en S.-fonds waren beëindigd, betekent dit dat een groot aantal hiervan reeds een aanvrage hebben ingediend of reeds uitkering ontvangen. Zo hadden zich tot eind 1965 28 personen uit het ruilverkavelingsgebied voor het O.-en S.-fonds aangemeld. Hiervan waren er zeven afgewezen, terwijl vijftien al voor vergoeding in aanmerking kwamen.

§ 5. Bedrijfsverplaatsing (bijlage 69)

Bedrijfsverplaatsing is dikwijls een belangrijk en essentieel onderdeel voor het goed uitvoeren van een ruilverkaveling. Om een indruk te krijgen wat er dienaangaande onder de boeren leeft, is tijdens de bedrijfsregistratie aan degenen met 10 ha of meer grond gevraagd wie voor verplaatsing c.q. overplaatsing in aanmerking zou willen komen. Verplaatsen betekent nieuwbouw in de Broeklanden dus in het blok, overplaatsen is een bestaand bedrijf overnemen op de domeingronden in het land van Vollenhove.

Er zijn 156 landbouwers met 10 ha of meer grond, hiervan willen:

verplaatsen	17
overplaatsen	26
verplaatsen of overplaatsen	25

zodat dus 68 van deze boeren (44%) een ander bedrijf zouden willen aanvaarden. Voor overplaatsing is dus wel wat meer belangstelling dan voor verplaatsing. Overplaatsing acht men kennelijk financieel aantrekkelijker of men kan zich daar momenteel een beter idee van vormen.

De belangstelling voor bedrijfsverplaatsing is zowel bij grote als kleinere boeren in vrijwel gelijke mate aanwezig. Verder is de animo voor een ander bedrijf in de deelgebieden Kerkbuurt-noord en Broeklanden beduidend groter dan in de andere blokdelen. Met het oog op het, doorgaans beperkte, aantal te verplaatsen bedrijven biedt het aantal gegadigden echter ruime keuzemogelijkheden.

BEVOLKING SINDS 1910

	Aantal inwoners		Indexcijfers (1947 = 100)			
	Oldemarkt	Steenwijkerwold	Oldemarkt	Steenwijkerwold	Overijssel 1)	Nederland
1910	2603	5960	87	78	60	62
1920	2697	6256	90	81	68	72
1930	2762	6723	92	88	81	83
1940	2853	7053	96	92	91	93
1947	2987	7677	100	100	100	100
1950	3040	7616	102	99	107	106
1955	3134	7997	105	104	116	112
1960	3071	8309	103	108	125	119
1961	3035	8331	102	109	126	120
1962	3015	8403	101	109	128	122
1963	2953	8352	99	109	129	124
1964	2933	8407	98	110	131	125
1965	2911	8372	97	109	133	127

1) Inclusief N.O.P.

Bron: C.B.S.

GEBOORTEN- EN VESTIGINGSOVERSCHOTTEN

	Geboortenoverschot 1)		Vestigingsoverschot 2)	
	Oldemarkt	Steenwijkerwold	Oldenmarkt	Steenwijkerwold
1911 - 1915	159	346	-164	-253
1916 - 1920	200	247	-101	- 44
1921 - 1925	200	472	- 38	- 96
1926 - 1930	123	463	-220	-372
1931 - 1935	140	434	- 43	-176
1936 - 1940	151	344	-157	-272
1941 - 1945	185	437	- 87	133
1946 - 1950	199	620	-110	-627
1951 - 1955	262	587	-168	-206
1956 - 1960	168	644	-247	-464
1961	45	107	- 85	- 35
1962	43	95	-105	-146

1) Levend geboren minus overleden.

2) Vestigingen minus vertrek.

Bron: C.B.S.

BEVOLKING NAAR WIJKEN

	Aantal inwoners		Indexcijfers
	1947	1960	(1947 = 100)
Gemeente Oldenmarkt: totaal	2987	3071	103
In het ruilverkavelingsgebied gelegen[1]: totaal	1872	1904	102
00 Oldemarkt	1080	1177	109
08 Verspreide huizen Paaslo	518	460	89
09 Verspreide huizen Oldemarkt	274	267	97
Niet in het ruilverkavelingsgebied gelegen wijken	1115	1167	105
Gemeente Steenwijkerwold: totaal	7677	8328	108
In het ruilverkavelingsgebied gelegen[1]: totaal	.	2887	.
01 Kerkbuurt en Thij	.	1466	.
06 Verspreide huizen Basse	.	561	.
07 Verspreide huizen Marijenkampen en de Pol	.	375	.
09 Tuk en Kerkbuurt	.	485	.
Niet in het ruilverkavelingsgebied gelegen wijken	.	5441	.

1) Wijken welke geheel of grotendeels in het ruilverkavelingsgebied liggen.

N.B. Voor Steenwijkerwold in 1947 afwijkende wijkindeling.

Bron: C.B.S. - Volks- en beroepstelling 1947.
Algemene volkstelling 1960.

ENKELE GEGEVENS PER WIJK (1960) [1]

	Oldemarkt						Steenwijkerwold						
		in het blok				buiten het blok		in het blok					buiten het blok
	totaal	totaal	00	08	09		totaal	totaal	01	06	07	09	
Bevolking: totaal	3071	1904	1177	460	267	1167	8328	2887	1466	561	375	485	5441
Perc. r.k.	15	24	20	28	31	0	21	47	63	38	23	25	8
Perc. N.h.	67	61	64	54	58	78	50	35	24	52	30	55	58
Perc. overige kerkgenootschappen	13	12	11	16	10	14	13	4	4	1	5	6	18
Perc. geen kerkgenootschappen	5	3	5	2	1	8	16	14	9	9	42	14	16
Mannelijke beroepsbevolking: totaal	893	530	312	131	87	363	2383	635	194	172	127	142	1748
Perc. landbouw	47	38	18	56	84	61	44	37	12	66	37	35	47
Perc. nijverheid	31	36	45	33	9	23	35	42	50	27	48	47	32
Perc. handel en verkeer	13	15	22	7	1	11	9	11	16	3	9	14	8
Perc. overige bedrijfstakken	9	11	15	4	6	5	12	10	22	4	6	4	13
Woonforenzen (dagelijkse + overigen)													
Mannen: totaal	206	134	89	39	6	72	811	270	114	49	49	58	541
In % van de mann. beroepsbevolking	23	25	29	30	7	20	34	43	59	29	39	41	31

1) Voor de betekenis van de wijknummers, zie bijlage 3.

Bron: C.B.S. - Algemene volkstelling 1960.

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING

		Aantal mannen		Indexcijfers (1947 = 100)	
		Oldemarkt	Steenwijkerwold	Oldemarkt	Steenwijkerwold
Mannelijke beroepsbevolking (a)	1947	1008	2502	100	100
	1956	877	2276	87	91
	1960	893	2383	89	95
Dagforenzen	1947	108	376	100	100
	1960	109	536	101	143
Overige forenzen	1947	19	73	100	100
	1960	97	275	511	377
Agrariërs 1)	1947	595	1441	100	100
	1956	471	1135	78	79
	1960	421	1056	69	73
Agrariërs in % van a.	1947	59	57		
	1956	54	50		
	1960	47	44		
Dagforenzen in % van a.	1947	11	15		
	1960	12	22		

1) Inclusief bosbouw, ontginning, visserij en jacht.

Bronnen: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.
Algemene woningtelling 1956.
Algemene volkstelling 1960.

Bijlage 6

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING NAAR BEDRIJFSTAK

	Oldemarkt				Steenwijkerwold			
	1947		1960		1947		1960	
	aantal	procenten	aantal	procenten	aantal	procenten	aantal	procenten
Landbouw	525	52	340	38	1304	52	1046	44
Bosbouw, ontginning, enz.	70	7	81	9	137	5	10	0
Delfstoffen	16	2	1	0	15	1	3	0
Industrie en ambacht	120	12	139	16	352	14	447	19
Bouwnijverheid	84	8	133	15	196	8	373	16
Openbare nutsbedrijven	-	-	3	0	4	0	9	0
Handel, bank en verzekeringswezen	77	8	79	9	170	7	147	6
Vervoer	43	4	40	4	54	2	61	3
Dienstverlening	71[1)]	7	76[2)]	9	256[3)]	10	278[4)]	12
Onbekend	2	0	1	0	14	1	9	0
Alle bedrijfstakken	1008	100	893	100	2502	100	2383	100

1) Inclusief 29 in mil. dienst.
2) Inclusief 21 in mil. dienst.
3) Inclusief 106 in mil. dienst.
4) Inclusief 47 in mil. dienst.

Bron: Volks- en beroepstelling 1947.
Algemene volkstelling 1960.

WOONFORENZEN

	Aantal woonforenzen [1]				
	totaal	in de landbouw	in de nijverheid	in de bouw-nijverheid	in overige bedrijfstakken
Wonend in Oldemarkt, werkend in: [2]					
Steenwijkerwold	12	2	6	2	2
Weststellingwerf	16	1	12	3	-
Steenwijk	33	-	18	7	8
Noord-Oostpolder	28	23	1	4	-
Totaal in aangrenzende gemeenten	30	5	18	5	2
Alle woonforenzen	109	30	46	22	11
Wonend in Steenwijkerwold, werkend in: [2]					
Blokzijl	12	1	7	3	1
Giethoorn	24	20	1	2	1
Oldemarkt	12	1	7	2	2
Steenwijk	301	5	208	39	49
Weststellingwerf	24	2	11	7	4
Zwolle	11	1	8	2	-
Meppel	34	-	20	2	12
Noord-Oostpolder	83	44	2	35	2
Totaal in aangrenzende gemeenten	381	31	238	53	59
Alle woonforenzen	536	77	280	102	77

1) Dagelijks naar de woongemeente reizende mannen.

2) Gemeenten met minstens 10 woonforenzen zijn met name genoemd.

Bron: C.B.S. - Algemene volkstelling 1960.

Bijlage 8

WOONFORENZEN NAAR REISTIJD EN VERVOERMIDDEL

	Oldemarkt	Steenwijkerwold		Oldemarkt	Steenwijkerw.
Aantal woonforenzen 1) (mannen + vrouwen)	138	759		138	759
Percentage dat reist per:			Percentage met een reistijd van:		
trein	4	4	< 15 minuten	1	12
bus	9	14	15 - 30 minuten	14	36
personenauto	1	5	30 - 45 minuten	49	32
motor of scooter	4	3	45 - 60 minuten	16	6
bromfiets	29	14	60 - 90 minuten	14	11
rijwiel	50	60	90 - 120 minuten	4	3
onbekend	3	0	onbekend	2	0

1) Dagelijks naar de werkgemeente reizenden.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

WERKFORENZEN

	Aantal werkforenzen 1)				
	totaal	in de landbouw	in de nijverheid	in de bouw-nijverheid	in overige bedrijfstakken
Werkend in Oldemarkt, wonend in 2)					
Steenwijkerwold	12	1	7	2	2
Totaal in aangrenzende gemeenten	15	1	9	3	2
Alle werkforenzen	18	2	9	3	4
Werkend in Steenwijkerwold, wonend in: 2)					
Oldemarkt	12	2	6	2	2
Steenwijk	218	13	25	12	168
Weststellingwerf	23	5	6	4	8
Havelte	32	1	3	2	26
Vledder	10	8	-	-	2
Totaal in aangrenzende gemeenten	301	30	40	23	208
Alle werkforenzen	325	30	42	32	221

1) Dagelijks naar de werkgemeente reizende mannen.

2) Gemeenten met minstens 10 werkforenzen zijn met name genoemd.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

Bijlage 10

GEREGISTREERDE TELPLICHTIGEN

	Aantal geregistreerde telplichtigen													
	totaal		in de beroepsgroep											
			A		B		C		D		Spec.			
	1959	1964 1)	1959	1964 1)	1959	1964 1)	1959	1964 1)	1959	1964 1)	1959	1964 1)		
der cul-														
rgrond	7	7(7)	-	-	-	-	3	3(3)	4	4(4)	-	-		
< 1 ha	23	16(16)	-	-	-	-	13	10(10)	9	5(5)	1	1(1)		
- 2 ha	31	21(21)	-	-	-	1(1)	15	9(9)	15	10(10)	1	1(1)		
- 3 ha	26	20(20)	1	-	-	-	16	9(9)	9	11(11)	-	-		
- 4 ha	20	17(3)	4	4	2	-	8	8(2)	4	5(1)	2	-		
- 5 ha	25	15(2)	11	5(1)	6	3	4	4(1)	4	3	-	-		
- 6 ha	17	12(1)	8	8(1)	5	3	2	1	2	-	-	-		
- 7 ha	17	18	16	11	-	5	1	1	-	1	-	-		
- 8 ha	18	17	12	12	3	2	2	3	1	-	-	-		
- 9 ha	19	12	17	11	2	1	-	-	-	-	-	-		
- 10 ha	19	23	16	21	3	2	-	-	-	-	-	-		
- 11 ha	18	16	15	12	1	3	1	1	-	-	1	-		
- 12 ha	16	11	14	10	2	1	-	-	-	-	-	-		
- 13 ha	5	10	5	9	-	1	-	-	-	-	-	-		
- 14 ha	9	14	8	12	1	2	-	-	-	-	-	-		
- 15 ha	15	17	14	15	-	1	1	1	-	-	-	-		
- 16 ha	10	9	8	8	-	-	1	1	1	-	-	-		
- 17 ha	9	9	9	8	-	1	-	-	-	-	-	-		
- 18 ha	9	13	9	12	-	-	-	1	-	-	-	-		
- 19 ha	9	7	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 20 ha	6	6	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 21 ha	2	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 22 ha	3	2	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-		
- 23 ha	4	3	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-		
- 24 ha	5	4	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 25 ha	4	3	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 26 ha	3	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-		
- 27 ha	2	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 28 ha	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 29 ha	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 30 ha	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 31 ha	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 32 ha	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
- 34 ha	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-		
- 38 ha	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
e gere-														
treerden	358	320(70)	209	200(2)	28	27(1)	67	52(34)	49	39(31)	5	2(2)		

Tussen haakjes de bedrijven, die niet door de C.D. geënquêteerd zijn (wel begrepen in het voorgaande totaal). Deze hadden tijdens de bedrijfsregistratie < 3 ha grond.

n: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964.

Bijlage 11

GEREGISTREERDEN NAAR GROOTTEKLASSE EN DEELGEBIED

	Aantal geregistreerden in de beroepsgroep																	
	totaal			A			B			C			D			Spec.		
		1964			1964			1964			1964			1964			1964	
	1959	totaal	w.v. geënquêteerd	1959	totaal	w.v. geënquêteerd	1959	totaal	w.v. geënquêteerd	1959	totaal	w.v. geënquêteerd	1959	totaal	w.v. geënquêteerd	1959	totaal	w.v. geënquêteerd
Zonder cult.gr.	7	7	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	4	4	-	-	-	-
< 1 ha	23	16	-	-	-	-	-	-	-	13	10	-	9	5	-	1	1	-
1 - 5 ha	102	73	27	16	9	8	8	4	3	43	30	9	32	29	7	3	1	-
5 - 10 ha	90	82	81	69	63	62	13	13	13	5	5	5	3	1	1	-	-	-
10 - 15 ha	63	68	68	56	58	58	4	8	8	2	2	2	-	-	-	1	-	-
15 - 20 ha	43	44	44	41	41	41	-	1	1	1	2	2	1	-	-	-	-	-
20 - 30 ha	26	26	26	23	26	26	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 30 ha	4	4	4	4	3	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistr.	358	320	250	209	200	198	28	27	26	67	52	18	49	39	8	5	2	-
Kerkbuurt - Noord		86	59		45	44		6	6		19	8		14	1		2	-
Kerkbuurt - Zuid		77	63		52	52		3	2		10	4		12	5		-	-
Paaslo - Noord		38	29		25	25		1	1		6	1		6	2		-	-
Paaslo - Zuid		52	46		40	40		6	6		4	-		2	-		-	-
Broeklanden		67	53		38	37		11	11		13	5		5	-		-	-

Bronnen: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964.
C.D. 1965.

Bijlage 12

GEËNQUÊTEERDEN

	Aantal geënquêteerden														
	Kerkbuurt - Noord					Kerkbuurt - Zuid					Paaslo - Noord				
	A	B	C	D	totaal	A	B	C	D	totaal	A	B	C	D	totaal
3 - 5 ha	2	2	6	1	11	2	-	-	4	6	3	-	1	2	6
5 - 10 ha	25	3	2	-	30	11	1	2	1	15	13	1	-	-	14
10 - 15 ha	11	-	-	-	11	17	-	1	-	18	6	-	-	-	6
15 - 20 ha	3	-	-	-	3	16	1	1	-	18	1	-	-	-	1
20 - 30 ha	3	-	-	-	3	5	-	-	-	5	2	-	-	-	2
≥ 30 ha	-	1	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Alle geënquêteerden	44	6	8	1	59	52	2	4	5	63	25	1	1	2	29
	Paaslo - Zuid					Broeklanden					Alle gebieden				
	A	B	C	D	totaal	A	B	C	D	totaal	A	B	C	D	totaal
3 - 5 ha	1	-	-	-	1	-	1	2	-	3	8	3	9	7	27
5 - 10 ha	5	3	-	-	8	8	5	1	-	14	62	13	5	1	81
10 - 15 ha	10	3	-	-	13	14	5	1	-	20	58	8	2	-	68
15 - 20 ha	14	-	-	-	14	7	-	1	-	8	41	1	2	-	44
20 - 30 ha	8	-	-	-	8	8	-	-	-	8	26	-	-	-	26
≥ 30 ha	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	1	-	-	4
Alle geënquêteerden	40	6	-	-	46	37	11	5	-	53	198	26	18	8	250

Bron: C.D. 1965.

NEVENBEROEPEN VAN DE B - EN HOOFDBEROEPEN VAN DE C - GEREGISTREERDEN

	Aantal geregistreerden in de beroepsgroep			
	B		C	
	1959	1964	1959	1964
Melkrijder	5	6	3	2 (2)
Land- of tuinarbeider	4	3	21	5 (5)
Rietwerk (zelfst. of loondienst)	5	9	1	1 (1)
Grondwerker, gem. arbeider	-	-	7	11 (8)
Loonwerker	1	2	-	2
Landbouw-verwante beroepen	7	1	8	6 (1)
Verzorgende beroepen	3	2	11	8 (5)
Industrie - bouwvakarbeider	-	1	9	6 (4)
Handel en verkeer	2	1(1)	6	6 (4)
Losse arbeider	-	-	1	3 (3)
Overige beroepen	1	2	-	2 (1)
Alle beroepen	28	27 (1)	67	52 (34)

Tussen haakjes zijn niet-geënquêteerden, begrepen in voorgaande totalen.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964.

GEREGISTREERDEN IN GROEP D

	Aantal geregistreerden			
	1959		1964	
	< 3 ha	≥ 3 ha	< 3 ha	≥ 3 ha
Landbouwer of veehouder	16	10	18	7
Tuinder	-	-	1	-
Landarbeider	11	-	5	1
Overige beroepen	8	2	5	-
Invalide	1	-	1	1
Onbekend	1	-	-	-
Alle beroepen	37	12	30	9

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964.

Bijlage 15

DE GRONDGEBRUIKERS ≥ 1 HA EN DE CULTUURGROND (1910 - 1959)

		Aantal grondgebruikers					Perc. grondgebruikers in de grootteklasse				Oppervlakte cultuurgrond in ha	Gemiddelde bedrijfsgrootte in ha	Indexcijfers (1947 = 100)		
		totaal	in de grootteklasse 1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥20 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥20 ha			aantal bedrijven	oppervlakte cultuurgrond	gemiddelde bedrijfsgrootte
Gemeente Oldemarkt	1910	184	86	49	29	20	47	27	16	10	1513	8,22	76	75	99
	1930	247	126	61	42	18	51	25	17	7	1766	7,15	102	88	86
	1947	242	108	60	50	24	44	25	21	10	2004	8,28	100	100	100
	1950	243	90	80	52	21	37	33	21	9	2095	8,62	100	105	104
	1955	222	55	82	65	20	25	37	29	9	2189	9,86	92	109	119
	1959	207	56	60	69	22	27	29	33	11	2145	10,36	86	107	125
Gemeente Steenwijkerwold	1910	613	365	107	85	56	60	17	14	9	4277	6,98	78	67	84
	1930	777	408	181	152	36	53	23	20	4	5571	7,17	99	87	87
	1947	783	349	209	147	51	45	27	22	6	6426	8,21	100	100	100
	1950	774	317	242	167	48	41	31	22	6	6513	8,42	99	101	103
	1955	744	263	260	179	42	35	35	24	6	6474	8,70	95	101	106
	1959	706	218	242	206	40	31	34	29	6	6545	9,27	90	102	113

Bronnen: Directie van de landbouw (1910 - 1930).
C.B.S. (1947 - 1959).

WIJZIGINGEN IN HET AANTAL GEREGISTREERDEN (1959 - 1964)

	Aantal geregistreerden in de beroepsgroep								totaal	
	A	B	C		D		Spec.			
	≥3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha
Geregistreerd in 1959	209 [1]	28	47	20	37	12	2	3	87	271
Sinds 1959 uit de registratie verdwenen	6	3	18	1	24	6	-	2	42	18
	203 [1]	25	29	19	13	6	2	1	45	253
Overgegaan naar een andere beroepsgroep:										
naar groep A. ≥ 3 ha	1 [1]	13	3	2	-	1	-	1		
naar groep B. ≥ 3 ha	13	-	-	2	1	1	-	-		
naar groep C. < 3 ha	-	1	-	-	2	-	-	-		
≥ 3 ha	5	2	-	-	-	1	-	-		
naar groep D. < 3 ha	6	-	4	1	-	-	-	-		
≥ 3 ha	3	-	-	1	-	-	-	-		
Waardoor er de beroepsgroep verlieten	28 [1]	16	7	6	3	3	-	1	11	53
Waardoor er tot de beroepsgroep toetraden	21	17	3	8	11	4	-	-	14	50
	196	26	25	21	21	7	2	-	48	250
Sinds 1959 in de registratie opgenomen	4	1 [1]	6	-	9	2	-	-	16	6
Geregistreerd in 1964	200	27 [1]	31	21	30	9	2	-	64	256

1) Waarvan één van 1 - 3 ha.

Bronnen: Landbouwtellingformulieren en L.E.I.

VERDWENEN GEREGISTREERDEN (1959 - 1964) 1)

	Aantal geregistreerden								
	totaal		in de beroepsgroep						
			A	B	C		D		Spec.
	<3 ha	≥3 ha	≥3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha	≥3 ha
Aantal verdwenen geregistreerden	42	18	6	3	18	1	24	6	2
Grootteklasse:									
zonder cultuurgrond	5	-	-	-	2	-	3	-	-
< 1 ha	12	-	-	-	7	-	5	-	-
1 - 5 ha	25	11	2	1	9	1	16	5	2
5 - 10 ha	-	6	3	2	-	-	-	1	-
10 - 15 ha	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Reden van verdwijnen:									
ouderdom	-	3	1	1	-	-	-	1	-
overlijden	6	3	-	-	-	1	6	2	-
bedrijfsverandering	-	3	3	-	-	-	-	-	-
beroepsverandering	-	4	2	2	-	-	-	-	-
grond verpacht of verkocht	3	1	-	-	1	-	2	-	1
grond losgelaten	21	4	-	-	8	-	13	3	1
verhuisd	2	-	-	-	2	-	-	-	-
geen vee meer	10	-	-	-	7	-	3	-	-
Oppervlakte cultuurgrond 1959	48,98	99,42	43,04	18,39	19,12	3,50	29,86	27,48	7,01
afgevoerd naar:									
landbouwbedrijf	37,12	97,03	40,65	18,39	11,29	3,50	25,83	27,48	7,01
niet geregistreerde	0,38	-	-	-	0,38	-	-	-	-
zelf behouden	3,93	-	-	-	1,96	-	1,97	-	-
onbekend	7,55	2,39	2,39	-	5,49	-	2,06	-	-

1) Exclusief overnemingsgevallen.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964.

NIEUW-GEREGISTREERDEN (1959 - 1964) 1)

	Aantal geregistreerden						
	totaal		in de beroepsgroep				
			A	B	C	D	
	<3 ha	≥3 ha	≥3 ha	<3 ha	<3 ha	<3 ha	≥3 ha
Aantal nieuw-geregistreerden	16	6	4	1	6	9	2
Grootteklasse:							
zonder cultuurgrond	5	-	-	-	2	3	-
< 1 ha	2	-	-	-	1	1	-
1 - 5 ha	9	2	1	1	3	5	1
5 - 10 ha	-	3	2	-	-	-	1
10 - 15 ha	-	1	1	-	-	-	-
Reden van registratie:							
afgesplitst van ouderlijk bedrijf	1	3	3	-	1	-	-
afgesplitst van overgedaan eigen bedrijf	5	2	-	-	-	5	2
los land gepacht	2	-	-	1	1	-	-
in 't blok komen wonen	1	1	1	-	1	-	-
voor 't houden van vee	7	-	-	-	3	4	-

1) Exclusief overnemingsgevallen.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964.

OVERGEDRAGEN BEDRIJVEN IN DE PERIODE 1959 - 1964

	Aantal geregistreerden							
	totaal		in de beroepsgroep					
			A		B		C	
	<3 ha	≥3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha	<3 ha	≥3 ha
Aantal overdrachten	9	55	39	10	3	4	6	2
Grootteklasse 1964:								
zonder cultuurgrond	1	-	-	-	-	-	1	-
< 1 ha	2	-	-	-	1	-	1	-
1 - 5 ha	6	7	1	2	2	2	4	2
5 - 10 ha	-	14	7	5	-	2	-	-
10 - 15 ha	-	20	17	3	-	-	-	-
15 - 20 ha	-	11	11	-	-	-	-	-
20 - 30 ha	-	3	3	-	-	-	-	-
Reden van overdracht:								
ouderdom, rustend	2	33	27	5	1	1	1	-
overlijden	6	12	5	2	1	3	5	2
invaliditeit, ziekte	1	3	3	-	1	-	-	-
beroepsverandering	-	3	1	2	-	-	-	-
vorming en opheffing maatschap	-	2	2	-	-	-	-	-
bedrijfswisseling	-	2	1	1	-	-	-	-
Bedrijf werd overgenomen door:								
(schoon)zoon	4	38	31	6	1	1	3	-
weduwe	1	5	1	-	-	2	1	2
familie	2	1	-	-	-	1	2	-
vreemde	2	11	7	4	2	-	-	-

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964

VERKAVELING (1959)

	Aantal bedrijven												Aantal kavels		Gemiddelde kavelgrootte in ha 1)
	totaal		met ... kavels										totaal	gemiddeld per bedrijf	
	aantal	met gegevens	1	2	3	4	5	6	7	8	11	13			
Landbouwers:															
1 - 5 ha	24	23	6	7	7	2	1	-	-	-	-	-	54	2,3	1,85
5 - 10 ha	82	76	5	16	26	14	12	1	1	1	-	-	252	3,3	2,30
10 - 15 ha	60	55	1	9	12	13	10	6	1	1	1	1	232	4,2	2,90
15 - 20 ha	41	40	2	5	17	6	3	3	1	3	-	-	151	3,8	4,56
20 - 30 ha	26	24	1	7	5	6	4	1	-	-	-	-	80	3,3	7,18
≥ 30 ha	4	4	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	17	4,3	7,38
Alle landbouwers	237	222	15	46	67	41	30	12	4	5	1	1	786	3,5	3,48
Overige geregistreerden:															
groep C	67	61	21	15	16	5	1	1	2	-	-	-	144	2,4	1,20
groep D	49	45	29	10	5	1	-	-	-	-	-	-	68	1,5	1,62
Spec. groep	5	5	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	10	2,0	1,84
Alle geregistreerden	358	333	68	71	89	48	31	13	6	5	1	1	1008	3,0	3,01

1) Cultuurgrond, gemeten maat.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959.

VERKAVELING (1965)

	Aantal bedrijven													Aantal kavels		Gemiddelde kavelgrootte in ha 1)
	totaal	met ... kavels												totaal	gemiddeld per bedrijf	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Landbouwers:																
3 - 5 ha	11	2	1	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	38	3,5	1,21
5 - 10 ha	75	3	11	12	19	11	11	1	5	1	1	-	-	324	4,3	2,00
10 - 15 ha	66	7	6	10	8	11	9	6	5	1	2	1	-	312	4,7	2,95
15 - 20 ha	42	3	4	5	7	8	6	4	4	-	1	-	-	200	4,8	3,86
20 - 30 ha	26	-	-	6	4	4	5	3	2	-	1	-	1	143	5,5	4,58
≥ 30 ha	4	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	28	7,0	5,03
Alle landbouwers	224	15	22	37	40	36	32	15	16	3	6	1	1	1045	4,7	3,05
Kerkbuurt - Noord	50	3	4	10	10	4	9	1	4	1	4	-	-	243	4,9	2,21
Kerkbuurt - Zuid	54	8	8	8	8	8	8	3	2	-	1	-	-	215	4,0	3,87
Paaslo - Noord	26	-	-	4	7	5	4	4	2	-	-	-	-	133	5,1	2,12
Paaslo - Zuid	46	4	5	9	8	5	8	3	2	2	-	-	-	201	4,4	3,99
Broeklanden	48	-	5	6	7	14	3	4	6	-	1	1	1	253	5,3	2,89
Overige geënquêteerden:																
groep C	18	1	5	3	3	3	2	-	1	-	-	-	-	67	3,7	2,09
groep D	8	1	3	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	24	3,0	1,54
Alle geënquêteerden	250	17	30	41	45	39	35	15	17	3	6	1	1	1136	4,5	2,96

1) Inclusief de niet kadastraal bekende wallen.

Bron: C.D. 1965.

DE VERKAVELING IN DE DEELGEBIEDEN

	Kerkbuurt - Noord															Kerkbuurt - Zuid														
	aantal bedrijven												aantal kavels		gem. kavelgrootte	aantal bedrijven												aantal kavels		gem. kavelgrootte
	totaal	met ... kavels											totaal	gem. per bedrijf		totaal	met ... kavels											totaal	gem. per bedrijf	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Landbouwers:																																
3 - 5 ha	4	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	2,3	1,95	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2,0	1,84
5 - 10 ha	28	1	3	7	6	2	5	-	2	1	1	-	-	127	4,5	1,81	12	1	3	-	5	1	1	1	-	-	-	-	-	45	3,8	2,28
10 - 15 ha	11	1	-	1	2	1	4	-	1	-	1	-	-	59	5,4	2,54	17	3	3	3	1	3	2	1	1	-	-	-	-	64	3,8	3,91
15 - 20 ha	3	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	19	6,3	2,68	17	3	2	2	2	3	3	-	1	-	1	-	-	72	4,2	4,41
20 - 30 ha	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	19	6,3	2,74	5	-	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	24	4,0	5,18
≧ 30 ha	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	10	10,0	3,70	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	6,0	4,84
Alle landb.	50	3	4	10	10	4	9	1	4	1	4	-	-	243	4,9	2,21	54	8	8	8	8	8	8	3	2	-	1	-	-	215	4,0	3,87
Overige geënquêt. groep C	8	-	2	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	30	3,8	1,41	4	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	16	4,0	2,96
Overige geënquêt. groep D	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3,0	1,66	5	1	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	17	3,4	1,30

	Paaslo - Noord															Paaslo - Zuid														
	aantal bedrijven												aantal kavels		gem. kavelgrootte	aantal bedrijven												aantal kavels		gem. kavelgrootte
	totaal	met ... kavels											totaal	gem. per bedrijf		totaal	met ... kavels											totaal	gem. per bedrijf	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Landbouwers:																																
3 - 5 ha	3	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	16	5,3	0,77	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4,0	1,05
5 - 10 ha	14	-	-	4	4	1	4	-	1	-	-	-	-	65	4,6	1,94	8	1	2	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	27	3,4	2,27
10 - 15 ha	6	-	-	-	2	1	-	2	1	-	-	-	-	35	5,8	2,25	13	3	1	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	49	3,8	3,67
15 - 20 ha	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	5,0	3,34	14	-	2	1	4	1	3	1	2	-	-	-	-	69	4,9	3,76
20 - 30 ha	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	12	6,0	4,04	8	-	-	3	-	-	4	1	-	-	-	-	-	40	5,0	5,58
≧ 30 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	12	6,0	6,24
Alle landb.	26	-	-	4	7	5	4	4	2	-	-	-	-	133	5,1	2,12	46	4	5	9	8	5	8	3	2	-	-	-	-	201	4,4	3,99
Overige geënquêt. groep C	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2,0	2,26	5	1	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	19	3,8	2,42
Overige geënquêt. groep D	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2,0	2,46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	Broeklanden															Alle gebieden														
	aantal bedrijven												aantal kavels		gem. kavelgrootte	aantal bedrijven												aantal kavels		gem. kavelgrootte
	totaal	met ... kavels											totaal	gem. per bedrijf		totaal	met ... kavels											totaal	gem. per bedrijf	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Landbouwers:																																
3 - 5 ha	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	5,0	0,94	11	2	1	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	38	3,5	1,21
5 - 10 ha	13	-	3	-	3	4	1	-	2	-	-	-	-	60	4,6	2,15	75	3	11	12	19	11	11	1	5	1	1	-	-	324	4,3	2,00
10 - 15 ha	19	-	2	3	1	5	2	2	2	-	1	1	-	105	5,5	2,48	66	7	6	10	8	11	9	6	5	1	2	1	-	312	4,7	2,95
15 - 20 ha	7	-	-	2	-	3	-	2	-	-	-	-	-	35	5,0	3,66	42	3	4	5	7	8	6	4	4	-	1	-	-	200	4,8	3,86
20 - 30 ha	8	-	-	1	3	1	-	-	2	-	-	-	1	48	6,0	4,33	26	-	-	6	4	4	5	3	2	-	1	-	1	143	5,5	4,58
≧ 30 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	28	7,0	5,03
Alle landb.	48	-	5	6	7	14	3	4	6	-	1	1	1	253	5,3	2,89	224	15	22	37	40	36	32	15	16	3	6	1	1	1045	4,7	3,05
Overige geënquêt. groep C	5	1	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	19	3,8	2,42	18	1	5	3	3	3	2	-	1	-	-	-	-	67	3,7	2,09
Overige geënquêt. groep D	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	3	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	24	3,0	1,54

Bron: C.D. 1965.

VERKAVELING (Rechtsvorm van gebruik en oppervlakte)

	Totaal aantal kavels	Percentage kavels			Gemiddelde grootte in ha 1)			
		geheel eigendom	geheel pacht	eigendom en pacht	alle kavels	eigendoms-kavels	pacht kavels	eigendom/ pacht kavels
Landbouwers:								
3 - 5 ha	38	32	66	2	1,21	1,45	1,08	1,72
5 - 10 ha	324	32	61	7	2,00	2,14	1,80	3,24
10 - 15 ha	312	35	58	7	2,95	3,24	2,41	5,73
15 - 20 ha	200	39	59	7	3,86	4,31	3,35	6,02
20 - 30 ha	143	41	51	8	4,58	4,85	4,01	9,08
≥ 30 ha	28	71	11	18	5,03	4,57	1,28	9,12
Alle landbouwers	1045	36	57	7	3,05	3,40	2,52	5,71
Kerkbuurt - Noord	243	37	57	6	2,21	2,49	1,91	5,12
Kerkbuurt - Zuid	215	31	62	7	3,87	4,63	3,29	5,51
Paaslo - Noord	133	29	63	8	2,12	2,12	1,88	3,92
Paaslo - Zuid	201	35	52	13	3,99	4,38	3,03	6,78
Broeklanden	253	42	54	4	2,89	3,20	2,42	6,07
Overige geënquêteerden								
groep C	67	37	60	3	2,09	1,43	2,32	5,89
groep D	24	46	46	8	1,54	1,76	1,07	2,85
Alle geënquêteerden	1136	36	57	7	2,96	3,23	2,48	5,65

1) Inclusief de niet-kadastraal bekende wallen.

Bron: C.D. 1965.

DE VERKAVELING IN HET BLOK

	Aantal kavels in het blok				Oppervlakte grond in het blok 1)			Gemiddelde kavelgrootte in het blok in ha 1)			
		waarvan in			totaal	%		totaal	van de kavels		
	totaal	eigendom	pacht	eigendom/pacht		eigendom	pacht		in eigendom	in pacht	in eigendom/pacht
Landbouwers											
3 - 5 ha	28	10	17	1	37	41	59	1,33	1,52	1,20	1,72
5 - 10 ha	251	89	144	18	487	46	54	1,94	2,19	1,66	2,96
10 - 15 ha	246	95	133	18	734	49	51	2,99	3,32	2,33	6,05
15 - 20 ha	177	66	97	14	697	47	53	3,94	4,32	3,38	6,02
20 - 30 ha	117	49	58	10	578	50	50	4,94	4,63	4,45	9,34
≥ 30 ha	27	19	3	5	141	81	19	5,21	4,80	1,28	9,12
Alle landbouwers	846	328	452	66	2674	50	50	3,28	3,44	2,56	5,87
Kerkbuurt - Noord	182	77	93	12	383	57	43	2,10	2,32	1,54	5,12
Kerkbuurt - Zuid	169	63	92	14	650	49	51	3,85	4,58	3,10	5,45
Paaslo - Noord	110	33	69	8	237	33	67	2,16	1,86	2,11	3,77
Paaslo - Zuid	191	69	97	25	774	53	47	4,05	4,47	3,05	6,80
Broeklanden	194	86	101	7	630	49	51	3,25	3,40	2,86	7,05
Overige geënquêteerden											
groep C	56	33	33	2	120	35	65	2,13	1,62	2,24	5,90
groep D	19	10	7	2	28	60	40	1,50	1,54	1,05	2,85
Alle geënquêteerden	921	359	492	70	2822	42	58	3,06	3,28	2,52	5,78

1) Inclusief de niet kadastraal bekende wallen.

Bron: C.D. 1965.

VERKAVELING (Ligging van de kavels)

	Aantal kavels						Oppervlakte grond 1)		
	totaal	in het blok	in enclaves	buiten blok	in/buiten blok	in het blok en enclaves	in het blok	buiten blok	in enclaves
Landbouwers:									
3 - 5 ha	38	28	7	2	1	-	38,83	5,65	1,60
5 - 10 ha	324	251	9	54	6	4	506,53	135,73	7,03
10 - 15 ha	312	246	16	35	9	6	816,89	94,28	8,19
15 - 20 ha	200	177	1	17	3	2	714,13	57,62	0,71
20 - 30 ha	143	117	2	16	5	3	611,55	63,18	4,53
≥ 30 ha	28	27	1	-	-	-	140,61	-	0,34
Alle landbouwers	1045	846	36	124	24	15	2828,54	356,46	22,40
Kerkbuurt - Noord	243	182	2	51	5	3	399,65	158,62	2,57
Kerkbuurt - Zuid	215	169	4	35	1	6	703,82	119,55	7,80
Paaslo - Noord	133	110	6	6	7	4	260,30	19,22	2,80
Paaslo - Zuid	201	191	2	5	3	-	788,17	14,27	0,41
Broeklanden	253	194	22	27	8	2	676,60	44,80	8,62
Overige geënquêteerden									
groep C	67	56	5	6	-	-	119,53	20,67	0,10
groep D	24	19	2	3	-	-	28,42	8,21	0,25
Alle geënquêteerden	1136	921	43	133	24	15	2976,49	385,34	22,75

1) Inclusief de niet kadastraal bekende wallen.

Bron: C.D. 1965.

EIGENDOM EN PACHT (1959)

	Aantal grondgebruikers						Oppervlakte cultuur- grond	Percentage cultuurgrond	
	totaal		met de grond						
	aantal	met gegevens	100% eigendom	≥ 50 % eigendom	> 50 % pacht	100 % pacht		eigendom	pacht
Landbouwers:									
1 - 5 ha	24	23	6	4	5	8	97	45	55
5 - 10 ha	82	76	4	19	32	21	579	32	68
10 - 15 ha	60	55	5	20	15	15	673	43	57
15 - 20 ha	41	40	5	13	9	13	689	41	59
20 - 30 ha	26	24	4	8	6	6	574	44	56
≥ 30 ha	4	4	1	3	-	-	125	79	21
Alle landbouwers	237	222	25	67	67	63	2737	42	58
Overige geregistreerden									
groep C	67	61	14	12	12	23	172	36	64
groep D	49	45	21	7	4	13	110	71	29
spec. groep	5	5	2	-	1	2	18	61	39
Alle geregistreerden	358	333	62	86	84	101	3037	43	57

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959.

EIGENDOM EN PACHT (1965)

	Aantal grondgebruikers					Oppervlakte grond 1)	Percentage grond	
	totaal	met de grond: 100 % eigendom	≥ 50 % eigendom	> 50 % pacht	100% pacht		eigendom	pacht
Landbouwers:								
3 - 5 ha	11	2	2	6	1	46	38	62
5 - 10 ha	75	6	21	38	10	649	40	60
10 - 15 ha	66	8	19	29	10	919	45	55
15 - 20 ha	42	8	10	13	11	773	46	54
20 - 30 ha	26	1	11	9	5	656	54	46
≥ 30 ha	4	1	3	-	-	141	81	19
Alle landbouwers	224	26	66	95	37	3184	47	53
Kerkbuurt - Noord	50	2	19	23	6	537	49	51
Kerkbuurt - Zuid	54	10	10	19	15	831	42	58
Paaslo - Noord	26	2	7	15	2	283	45	55
Paaslo - Zuid	46	6	14	18	8	803	52	48
Broeklanden	48	6	16	20	6	730	49	51
Overige geënquêteerden								
groep C	18	1	5	7	5	140	31	69
groep D	8	2	2	4	-	37	57	43
Alle geënquêteerden	250	29	73	106	42	3361	47	53

1) Inclusief de niet kadastraal bekende wallen.

Bron: C.D. 1965.

GEPACHTE GROND (1965)

	Oppervlakte pachtgrond in ha	Percentage grond gepacht van: totaal veilig	totaal onveilig	totaal onbekend	landbouwers veilig	landbouwers onveilig	landbouwers onbekend	(schoon)ouders veilig	(schoon)ouders onveilig	familie veilig	familie onveilig	overige particulieren; natuurl. personen veilig	natuurl. personen onveilig	natuurl. personen onbekend	instellingen veilig	instellingen onveilig	instellingen onbekend	overheid; gemeente veilig	gemeente onveilig	overige veilig	overige onveilig	onbekend veilig	onbekend onveilig	onbekend onbekend
Landbouwers:																								
3 - 5 ha	29	88	12	-	-	7	-	6	-	7	-	43	1	-	12	1	-	3	-	17	-	-	3	-
5 - 10 ha	392	88	8	4	0	3	0	16	0	4	1	24	2	1	23	-	-	3	2	16	-	2	-	3
10 - 15 ha	507	89	9	2	3	5	-	21	-	4	-	34	2	-	14	0	0	3	1	10	1	0	-	2
15 - 20 ha	434	98	1	1	3	0	-	24	-	6	0	31	1	-	23	-	-	-	0	10	-	1	-	1
20 - 30 ha	325	95	5	-	0	2	-	22	-	5	1	44	2	-	17	-	-	1	0	1	-	5	0	-
≥ 30 ha.	26	100	-	-	20	-	-	9	-	41	-	29	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle landb.	1713	92	6	2	2	3	0	21	0	5	0	32	2	0	19	0	0	2	1	9	0	2	0	2
Kerkbuurt - Noord	298	92	8	0	4	1	-	22	-	5	-	25	3	-	18	-	-	-	4	18	-	-	-	0
Kerkbuurt - Zuid	483	94	5	1	4	2	0	21	-	7	-	23	1	-	18	-	-	0	1	20	1	1	-	1
Paaslo - Noord	173	86	6	8	0	1	-	14	1	7	2	37	0	-	23	1	-	2	-	-	-	3	1	8
Paaslo - Zuid	386	91	7	2	2	6	-	28	-	3	0	37	1	-	15	-	-	1	0	0	-	5	-	2
Broeklanden	373	94	5	1	0	3	-	13	-	5	1	45	1	1	23	0	0	6	0	2	-	0	-	-
Overige peënquêt.																								
groep C	97	98	2	-	21	2	-	8	-	1	-	25	-	-	30	-	-	-	-	13	-	-	-	-
groep D	16	99	1	-	-	-	-	-	-	11	-	48	-	-	13	-	-	-	1	27	-	-	-	-
Alle peënquêt.	1826	93	5	2	3	3	0	20	0	5	0	33	1	0	19	0	0	2	1	9	0	2	0	2

AARD VAN DE PACHTCONTRACTEN (1965)

	Opper-vlakte pachtgrond	Percentage grond gepacht									
		totaal			schriftelijk		mondeling		onbekend		
		schrif-telijk	mon-deling	onbe-kend	veilig	onvei-lig	veilig	onvei-lig	veilig	onvei-lig	onbe-kend
Landbouwers:											
3 - 5 ha	29	70	30	-	100	-	60	40	-	-	-
5 - 10 ha	392	76	12	12	92	8	86	14	65	1	34
10 - 15 ha	507	74	18	8	93	7	81	19	74	-	26
15 - 20 ha	434	85	14	1	100	0	93	7	53	-	47
20 - 30 ha	325	71	20	9	98	2	80	20	100	-	-
≥ 30 ha	26	49	51	-	100	-	100	-	-	-	-
Alle landbouwers	1713	76	17	7	96	4	85	15	77	0	23
Kerkbuurt - Noord	298	75	25	0	97	3	78	22	-	-	100
Kerkbuurt - Zuid	483	83	15	2	96	4	94	6	37	-	63
Paaslo - Noord	173	78	14	8	100	-	57	43	2	-	98
Paaslo - Zuid	386	64	13	23	90	10	93	7	91	0	9
Broeklanden	373	79	18	3	98	2	78	22	81	-	19
Overige geënquêteerden											
groep C	97	70	30	-	100	-	93	7	-	-	-
groep D	16	98	2	-	100	-	40	60	-	-	-
Alle geënquêteerden	1826	76	17	7	96	4	85	15	76	0	24

Bron: C.D. 1965.

GEPACHTE GROND (1959)

	Opper-vlakte-pachtgrond	Percentage grond gepacht							
		van ouders	korter dan 1 jaar	langer dan 1 jaar		particulieren		overheids-lichamen	overige rechtspersonen
				met bedrijfsgebouwen	zonder bedrijfsgebouwen	land- of tuinbouwers	overige		
Landbouwers									
1 - 5 ha	53	7	-	34	66	39	17	39	5
5 - 10 ha	390	7	-	24	76	37	23	29	11
10 - 15 ha	381	8	0	42	58	42	32	19	7
15 - 20 ha	404	14	-	58	42	50	28	8	14
20 - 30 ha	320	15	-	52	48	40	47	-	13
≥ 30 ha	26	-	-	-	100	57	43	-	-
Alle landbouwers	1574	11	0	43	57	42	32	15	11
Overige geregistreerden									
groep C	110	2	-	21	79	14	40	27	19
groep D	32	-	-	8	92	23	32	43	2
spec. groep	7	2	-	-	100	6	80	-	14
Alle geregistreerden	1723	10	0	40	60	40	33	16	11

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959.

VERPACHTENDE GEËNQUÊTEERDEN

	Aantal verpachtende geënqueteerden	Oppervlakte verpachte landbouwgrond							Overige verpachte grond	Alle verpachte grond
		totaal	veilig	onveilig	onbekend	aan vreemden	aan familie	onbekend		
Landbouwers										
3 - 5 ha	1	1,70	-	1,70	-	1,70	-	-	-	1,70
5 - 10 ha	3	3,96	3,96	-	-	0,31	3,65	-	0,03	3,99
10 - 15 ha	4	15,73	-	5,16	10,57	5,66	5,16	4,91	-	15,73
15 - 20 ha	3	2,92	-	2,92	-	1,88	1,04	-	0,01	2,93
20 - 30 ha	3	5,23	1,15	4,08	-	5,23	-	-	0 04	5,27
≥ 30 ha	1	1,06	1,06	-	-	1,06	-	-	0,94	2,00
Alle landbouwers	15	30,60	6,17	13,86	10,57	15,84	9,85	4,91	1,02	31,62
in Kerkbuurt - Noord	5	6,86	-	6,86	-	1,70	5,16	-	0,03	6,89
Kerkbuurt - Zuid	2	5,97	0,31	-	5,66	5,97	-	-	-	5,97
Paaslo - Noord	1	4,82	0,73	4,09	-	4,82	-	-	0,04	4,86
Paaslo - Zuid	4	5,75	4,71	1,04	-	1,06	4,69	-	0,95	6,70
Broeklanden	3	7,20	0,42	1,87	4,91	2,29	-	4,91	-	7,20
Groep D	1	5,75	3,63	2,12	-	2,12	3,63	-	-	5,75
Alle geënquêteerden	16	36,35	9,80	15,98	10,57	17,96	13,48	4,91	1,02	37,37

Bron: C.D. 1965.

BEDRIJFSGEBOUWEN

	Aantal bedrijven met gegevens	Aantal bedrijven met bedrijfsgebouwen							
		in eigendom	in pacht	doelmatigheid			onderhoud		
				goed	matig	slecht	goed	matig	slecht
Landbouwers									
3 - 5 ha	11	11	-	5	5	1	9	2	-
5 - 10 ha	75 [1]	59	15	39	29	6	48	19	7
10 - 15 ha	66	56	10	43	18	5	49	12	5
15 - 20 ha	42 [1]	27	14	20	20	1	32	6	3
20 - 30 ha	26	20	6	12	12	2	20	6	-
≥ 30 ha	4	4	-	2	2	-	2	2	-
Alle landbouwers	224	177	45	121	86	15	160	47	15
in Kerkbuurt - Noord	50	41	9	30	17	3	34	11	5
Kerkbuurt - Zuid	54 [1]	36	17	32	20	1	40	10	3
Paaslo - Noord	26	23	3	15	10	1	18	6	2
Paaslo - Zuid	46 [1]	35	10	22	19	4	34	9	2
Broeklanden	48	42	6	22	20	6	34	11	3
Overige geënquêteerden									
groep C	18 [2]	13	3	11	4	1	13	2	1
groep D	8	8	-	5	3	-	6	1	1
Alle geënquêteerden	250	198	48	137	93	16	179	50	17

1) Waarvan 1 inwonend bedrijfshoofd.

2) Waarvan 2 bedrijven zonder bedrijfsgebouwen.

Bron: C.D. 1965.

HOEDANIGHEID VAN HET WOONHUIS

	Aantal geënquêteerde bedrijfshoofden	Aantal woningen							
		in eigendom	in pacht	doelmatigheid			onderhoud		
				goed	matig	slecht	goed	matig	slecht
Landbouwers									
3 - 5 ha	11	11	-	7	4	-	9	1	1
5 - 10 ha	75 [1]	59	15	50	18	6	59	10	5
10 - 15 ha	66	55	11	47	15	4	54	9	3
15 - 20 ha	42 [1]	28	13	22	14	5	35	5	1
20 - 30 ha	26	20	6	16	9	1	24	2	-
≥ 30 ha	4	4	-	3	1	-	4	-	-
Alle geënquêteerden	224	177	45	145	61	16	185	27	10
in Kerkbuurt - Noord	50	41	9	35	12	3	41	7	2
Kerkbuurt - Zuid	54 [1]	38	15	31	15	7	40	8	5
Paaslo - Noord	26	23	3	17	9	-	21	4	1
Paaslo - Zuid	46 [1]	35	10	26	15	4	38	6	1
Broeklanden	48	40	8	36	10	2	45	2	1
Overige geënquêteerden									
groep C	18	14	4	16	1	1	16	1	1
groep D	8	8	-	5	2	1	5	3	-
Speciale groep	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle geënquêteerden	250	199	49	166	64	18	206	31	11

1) Waarvan 1 inwonend bedrijfshoofd.

VEESTALLING OP LANDBOUWBEDRIJVEN I

	Aantal bedrijven met melkkoeien																en
	met ruimte voor		welke hun stalruimte in 1964 voor													een open-loop-stal	zonder stal-ruimte
			melkvee % bezet heeft						melkv.+jongv.(vaarzen+pinken) % bezet heeft								
	alleen melkkoeien	melkkoeien + pinken + vaarzen	<50	50-69	70-89	90-109	110-129	≧130	<50	50-69	70-89	90-109	110-129	≧130	onbe-kend		
Landbouwers																	
3 - 5 ha	5	6	2	7	-	2	-	-	3	2	3	2	1	-	-	-	-
5 - 10 ha	26	48	4	21	28	16	5	-	4	12	35	16	4	2	1	1	1
10 - 15 ha	7	59	5	9	26	25	1	-	3	12	30	16	5	-	-	2	-
15 - 20 ha	10	31	2	6	16	13	3	1	-	2	19	11	5	4	-	1	1
20 - 30 ha	2	23	-	2	12	9	1	1	-	1	11	10	2	1	-	1	-
≧ 30 ha	-	4	-	1	2	1	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-
Alle landbouwers	50	171	13	46	84	66	10	2	11	29	100	55	18	7	1	5	2
Kerkbuurt - Noord	18	31	4	14	18	10	2	1	4	12	14	11	5	3	-	-	-
Kerkbuurt - Zuid	11	42	4	12	19	15	2	1	2	3	28	11	5	3	1	4	1
Paaslo - Noord	5	21	1	6	10	8	1	-	2	5	12	7	-	-	-	-	-
Paaslo - Zuid	10	35	3	9	14	18	1	-	1	5	20	14	5	-	-	1	1
Broeklanden	6	42	1	5	23	15	4	-	2	4	26	12	3	1	-	-	-

Bron: C.D. 1965.

Landbouwtellingformulieren 1964.

VEESTALLING OP LANDBOUWBEDRIJVEN II

	Aantal bedrijven met melkkoeien																	
	met stalruimte voor		welke hun stalruimte in 1964 voor														en een open loopstal	zonder stalruimte
			melkvee % bezet heeft						melkvee + jongvee (vaarzen + pinken) % bezet heeft									
	alleen melkkoeien	melkkoeien +pinken +vaarzen	<50	50-69	70-89	90-109	110-129	≥130	<50	50-69	70-89	90-109	110-129	≥130	onbekend			
Aantal melkkoeien per bedrijf																		
1 - 5	6	6	4	6	1	1	-	-	5	1	4	1	1	-	-	-	-	
6 - 9	15	17	4	9	12	4	3	-	2	9	11	6	2	2	-	-	-	
10 - 14	11	52	3	17	24	16	3	-	3	9	31	16	4	-	-	1	1	
15 - 19	7	35	1	7	13	19	2	-	-	6	17	12	4	2	1	1	1	
20 - 29	9	46	1	6	25	21	1	1	1	3	29	14	6	2	-	3	-	
≥ 30	2	15	-	1	9	5	1	1	-	1	8	6	1	1	-	-	-	
Alle landbouwbedrijven	50	171	13	46	84	66	10	2	11	29	100	55	18	7	1	5	2	
Stalcapaciteit voor rundvee																		
1 - 5	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-		
6 - 9	8	4	1	4	3	2	2	-	1	-	6	2	1	2	-	-		
10 - 14	12	14	1	9	10	5	1	-	2	6	8	7	3	-	-	-		
15 - 19	11	22	3	4	12	10	4	-	2	5	10	11	3	2	-	-		
20 - 29	14	54	2	14	24	25	1	2	2	7	32	17	6	3	1	2		
30 - 39	1	38	3	7	17	11	1	-	2	6	21	7	3	-	-	2		
40 - 49	2	23	3	5	9	8	-	-	1	3	15	6	-	-	-	1		
≥ 50	-	16	-	2	9	4	1	-	1	2	8	4	1	-	-	-		

Bron: C.D. 1965.

INRICHTING BEDRIJFSGEBOUWEN (1965)

	Aantal geënquêteerden met bedrijfsgebouwen									
		waarvan volgens opgave van de betrokkenen								
		stalruimte			tasruimte			ruimte landbouwwerktuigen		
	totaal	goed	matig	slecht	goed	matig	slecht	goed	matig	slecht
Landbouwers 3 - 5 ha	11	9	2	-	9	-	2	9	2	-
5 - 10 ha	74	51	18	5	55	15	4	46	22	6
10 - 15 ha	66	47	15	4	51	14	3	41	9	6
15 - 20 ha	41	22	15	4	33	5	1	26	13	2
20 - 30 ha	26	15	10	1	24	-	2	15	10	1
≥ 30 ha	4	3	1	-	4	-	-	3	1	-
Alle landbouwers	222	147	61	14	176	34	12	140	67	15
in Kerkbuurt - Noord	50	35	10	5	37	10	3	35	13	2
Kerkbuurt - Zuid	53	38	14	1	44	6	3	35	16	2
Paaslo - Noord	26	16	8	2	21	5	-	16	8	2
Paaslo - Zuid	45	30	11	4	39	3	3	28	15	2
Broeklanden	48	28	18	2	35	10	3	26	15	7
Overige geënquêteerden										
groep C	16[1]	13[2]	1	-	13[2]	1	-	14	-	1
groep D	8	8	-	-	8	-	-	8	-	-
Alle geënquêteerden	246	168	62	14	197	35	12	162	67	16

1) Eén bedrijf zonder enige ruimte.

2) Eén bedrijf zonder stal- en tasruimte.

Bron: C.D. 1965,

1039

STALINRICHTING EN ERFRUIMTE

	Aantal bedrijven										
	met bedrijfs-bouwen	waarvan met						met erfruimte			
		drinkwater-bakjes	gierkelder	mestplaat	mestgang	voergoot	silo	goed	matig	slecht	totaal
Landbouwers											
3 - 5 ha	11	7	6	-	9	6	-	10	1	-	11
5 - 10 ha	74	59	46	13	74	51	13	68	3	3	74
10 - 15 ha	66	64	49	14	65	54	11	60	3	3	66
15 - 20 ha	41	40	41	10	41	35	13	39	2	1	42
20 - 30 ha	26	22	23	11	26	20	10	25	1	-	26
≥ 30 ha	4	4	4	2	4	3	2	4	-	-	4
Alle landbouwers	222	196	169	50	219	169	49	206	10	7	223
Kerkbuurt - Noord	50	44	39	15	48	42	9	48	1	1	50
Kerkbuurt - Zuid	53	47	46	17	53	47	16	52	1	1	54
Paaslo - Noord	26	21	16	2	25	18	5	26	-	-	26
Paaslo - Zuid	45	39	33	8	45	33	9	45	-	-	45
Brocklanden	48	45	35	8	48	29	10	35	8	5	48
Overige geënquêteerden											
groep C	16	9	11	7	13	11	4	14	-	1	15
groep D	8	5	5	1	8	6	-	8	-	-	8
Alle geënquêteerden	246	210	185	58	241	186	53	228	10	8	246

Bron: C.D. 1965.

NUTSVOORZIENINGEN

	Aantal bedrijven				
		aangesloten op			
		electriciteit			
	totaal	totaal	met krachtstroom	waterleiding	telefoon
Landbouwers					
3 - 5 ha	11[1)]	11	1	10	-
5 - 10 ha	75	74	25	72	25
10 - 15 ha	66	65	55	66	41
15 - 20 ha	42	42	39	42	32
20 - 30 ha	26	26	24	26	21
≥ 30 ha	4	4	3	4	4
Alle landbouwers	224	222	147	220	123
Overige geënquêteerden					
groep C	18	18	8	18	8
groep D	8	8	1	7	3
Alle geënquêteerden	250	248	156	245	134

1.) Waarvan één inwonend bedrijfshoofd.

Bron: C.D. 1965.

ONTWIKKELING VAN HET GRONDGEBRUIK

		Oppervlakte cultuur-grond in ha	Percentage cultuurgrond in gebruik als		
			bouwland	grasland	tuinland
Gemeente Oldemarkt	1910	2752	7	93	-
	1921	2773	5	95	-
	1930	2944	4	96	-
	1939	1958	7	93	0
	1950	2120	7	93	0
	1955	2204	6	94	0
	1960	2109	5	95	-
	1964	2068	3	97	0
Gemeente Steenwijkerwold	1910	7752	14	86	-
	1921	8042	18	82	-
	1930	8269	20	80	0
	1939	6758	26	74	0
	1950	6576	23	76	1
	1955	6503	22	78	0
	1960	6750	22	78	0
	1964	6793	16	84	0

Bron: C.B.S.

GRONDGEBRUIK

	Oppervlakte cultuur-grond		Percentage cultuurgrond in gebruik als					
			bouwland		grasland		tuinland	
	1959	1964	1959	1964	1959	1964	1959	1964
Landbouwers:								
1 - 5 ha	101	49	10	8	90	92	-	-
5 - 10 ha	622	585	10	5	90	95	-	-
10 - 15 ha	734	825	8	6	92	94	-	-
15 - 20 ha	705	721	6	5	94	95	-	-
20 - 30 ha	625	639	12	9	88	91	-	-
≥ 30 ha	125	134	13	13	87	87	-	-
Alle landbouwers	2912	2953	9	7	91	93	-	-
in Kerkbuurt - Noord	.	527	.	11	.	89	-	-
Kerkbuurt - Zuid	.	771	.	9	.	91	-	-
Paaslo - Noord	.	261	.	8	.	92	-	-
Paaslo - Zuid	.	742	.	6	.	94	-	-
Broeklanden	.	652	.	1	.	99	-	-
Overige geregistreerden:								
groep C	186	178	7	15	93	83	-	2
groep D	110	80	5	6	95	94	0	0
speciale groep	18	1	9	-	84	0	7	100
Alle geregistreerden	3226	3212	9	7	91	93	0	0

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964.

BEDRIJFSTYPOLOGIE 1)

Jaar	Grootteklasse/ gebied	Aantal bedrijven totaal	met alleen grasland	met grasl.en bouwl.	Aantal bedrijven met bouwland in een oppvl. van ha <½	½-1	1-2	≥2	ter grootte van % van de cultuurgrond 1 t/m 4	5 t/m 9	10 t/m 14	15 t/m 19	20 t/m 25	≥25
1964	3 - 5 ha	7	2	5	4	1	-	-	1	1	1	1	-	1
	5 - 10 ha	68	22	46	25	10	10	1	17	16	8	2	2	1
	10 - 15 ha	62	26	36	7	12	13	4	8	13	8	3	3	1
	15 - 20 ha	42	18	24	3	6	8	7	8	6	7	2	-	1
	20 - 30 ha	26	11	15	1	2	2	10	3	3	3	2	3	1
	≥ 30 ha	4	-	4	1	-	-	3	1	-	1	-	2	-
	totaal	209	79	130	41	31	33	25	38	39	28	10	10	5
	Kerkbuurt-Noord	47	11	36	14	8	9	5	11	12	6	2	3	2
	Kerkbuurt-Zuid	50	15	35	6	6	9	14	7	9	9	3	4	3
	Paaslo - Noord	24	5	19	8	4	6	1	5	6	4	3	1	-
	Paaslo - Zuid	43	16	27	7	7	8	5	8	7	8	2	2	-
	Broeklanden	45	32	13	6	6	1	-	7	5	1	-	-	-
1959	3 - 5 ha	14	3	11	6	3	2	-	3	3	1	-	2	2
	5 - 10 ha	68	16	52	10	23	15	4	6	18	14	7	3	4
	10 - 15 ha	57	13	44	7	15	13	9	11	18	3	7	1	4
	15 - 20 ha	40	14	26	7	5	8	6	10	8	5	-	-	3
	20 - 30 ha	26	9	17	1	2	4	10	3	4	4	-	2	4
	≥ 30 ha	4	-	4	1	-	-	3	1	-	2	-	1	-
	totaal	209	55	154	32	48	42	32	34	51	29	14	9	17
	Kerkbuurt-Noord	47	6	41	5	15	11	10	4	12	7	8	3	7
	Kerkbuurt-Zuid	50	8	42	4	9	15	14	5	15	12	3	1	6
	Paaslo - Noord	24	3	21	3	11	5	2	1	11	4	2	1	2
	Paaslo - Zuid	43	10	33	9	10	8	6	13	8	5	1	4	2
	Broeklanden	45	28	17	11	3	3	-	11	5	1	-	-	-

1) Bedrijven welke in beide jaren tot de landbouwbedrijven (A + B) zijn gerekend.

BOUWLANDGEBRUIK

	Aantal bedrijven	Oppervlakte bouwland in ha	Percentage				
			hakvruchten				granen
			aardappelen	suikerbieten	voederbieten	totaal	
Landbouwers 1 - 5 ha	13	4	20	-	21	41	59
5 - 10 ha	76	32	20	-	12	32	68
10 - 15 ha	66	46	16	-	12	28	70
15 - 20 ha	42	36	25	-	6	31	69
20 - 30 ha	26	58	21	3	5	29	71
≥ 30 ha	4	18	17	-	-	17	83
Alle landbouwers	227	194	20	1	8	29	71
Overige geregistreerden							
Groep C	52	27	13	7	3	23	77
Groep D	39	5	18	-	12	30	70
Speciale groep	2	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden	320	226	19	2	7	28	72

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

RUNDVEEHOUDERIJ

	Aantal bedrijven		Aantal melkkoeien per 100 ha cultuurgrond		Aantal melkkoeien per 100 ha grasland		Per 100 melkkoeien 1)		Aantal bedrijven 1) met mestkalveren		Aantal bedrijven 1) met overig mestvee	
	1959	1964	1959	1964	1959	1964	kalveren	pinken	totaal	gemiddeld per bedrijf met mestkalveren	totaal	gemiddeld per bedrijf met overig mestvee
Landbouwers:												
1 - 5 ha	24	13	117	134	130	150	43	32	-	-	3	2,3
5 - 10 ha	82	76	119	127	132	135	40	30	4	14,5	18	3,1
10 - 15 ha	60	66	120	127	131	134	43	37	5	3,8	24	2,8
15 - 20 ha	41	42	114	127	122	134	43	45	-	-	16	2,8
20 - 30 ha	26	26	104	117	117	129	46	38	2	3,0	11	4,2
≥ 30 ha	4	4	104	101	119	117	44	33	-	-	2	10,5
Alle landbouwers	237	227	114	124	125	133	43	38	11	7,5	74	3,3
Overige geregistreerden												
Groep C	67	52	90	73	97	84	41	49	-	-	11	5,8
Groep D	49	39	60	78	63	84	32	29	-	-	5	2,0
Spec. groep	5	2	60	-	71	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden	358	320	110	120	121	129	43	38	11	7,5	90	3,5

1) alléén 1964.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

MELKKOEIEN

	Aantal bedrijven																		Gem. aantal melkkoeien p. bedr. met melkkoeien	
	totaal		met ... melkkoeien																	
			geen		1 - 5		6 - 9		10 - 14		15 - 19		20 - 29		≥ 30		totaal			
	1959	1964	1959	1964	1959	1964	1959	1964	1959	1964	1959	1964	1959	1964	1959	1964	1959	1964	1959	1964
Landbouwers:																				
1 - 5 ha	24	13	-	-	17	10	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	24	13	4,9	5,0
5 - 10 ha	82	76	-	-	6	4	47	27	26	40	2	4	1	1	-	-	82	76	9,0	9,8
10 - 15 ha	60	66	-	-	-	-	5	3	23	23	29	27	3	13	-	-	60	66	14,6	15,9
15 - 20 ha	41	42	-	-	-	-	-	-	2	1	20	12	19	28	-	1	41	42	19,7	22,8
20 - 30 ha	26	26	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	15	12	8	13	25	25	25,9	30,0
≥ 30 ha	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	3	4	4	32,5	33,8
Alle landbouwers	237	227	1	1	23	14	59	33	51	64	53	43	39	55	11	17	236	226	14,0	16,2
Overige geregistr.																				
Groep C	67	52	21	19	40	27	2	4	3	2	1	-	-	-	-	-	46	33	3,6	3,8
Groep D	49	39	17	14	31	24	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	32	25	2,1	2,5
Spec. groep	5	2	4	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	11,0	-
Alle geregistr.	358	320	43	36	94	65	62	38	55	66	54	43	39	55	11	17	315	284	11,3	13,5

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1964.

MELKPRODUKTIE

	1958	1960	1962	1964
Aantal gecontroleerde koeien:				
Oldemarkt	1216	1248	1419	1270
Steenwijk "O.B."	3416	3659	3939	5104 1)
Steenwijk "Thij"	737	789	801	649
Overijssel "F.H."	75113	83442	90145	93603
Gemiddelde opbrengst in kg				
Oldemarkt	4010	4276	4102	4197
Steenwijk "O.B."	4125	4210	4170	4149 1)
Steenwijk "Thij"	4022	4169	4036	4061
Overijssel "F.H."	4170	4279	4290	4267
Gemiddelde vetgehalte				
Oldemarkt	3,91	3,89	3,96	3,98
Steenwijk "O.B."	3,94	3,92	3,98	3,98 1)
Steenwijk "Thij"	3,86	3,88	3,94	4,00
Overijssel "F.H."	3,84	3,85	3,94	3,99

1) Steenwijk "De Drie Provinciën".

Bron: Jaarverslagen Centrale Melkcontrôle Dienst.

VARKENSHOUDERIJ

		Aantal bedrijven met										Gemiddeld aantal	
		mestvarkens				fokzeugen						fokzeugen per bedrijf met fokzeugen	mestvarkens per bedrijf met mestvarkens
		1-9	10-19	≥20	totaal	1-4	5-9	10-14	15-19	≥20	totaal		
Landbouwbedrijven met alleen mestvarkens	1 - 5 ha	-	1	-	1								19,0
	5 - 10 ha	3	-	2	5								17,2
	10 - 15 ha	3	-	1	4								15,3
	15 - 20 ha	-	-	-	-								-
	20 - 30 ha	-	-	-	-								-
	≥ 30 ha	-	-	-	-								-
	totaal	6	1	3	10								16,6
Landbouwbedrijven met alleen fokzeugen	1 - 5 ha					-	-	-	-	-	-	-	
	5 - 10 ha					7	2	2	-	-	11	4,4	
	10 - 15 ha					6	4	-	-	-	10	3,3	
	15 - 20 ha					7	3	-	-	-	10	3,2	
	20 - 30 ha					2	1	-	-	-	3	2,3	
	≥ 30 ha					3	-	-	-	-	3	3,3	
	totaal					25	10	2	-	-	37	3,5	
Landbouwbedrijven met fokzeugen + mestvarkens	1 - 5 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5 - 10 ha	1	1	-	2	-	1	-	-	1	2	18,0	7,5
	10 - 15 ha	7	-	-	7	2	2	3	-	-	7	7,0	4,9
	15 - 20 ha	2	1	1	4	2	1	-	1	-	4	7,2	11,8
	20 - 30 ha	7	1	-	8	3	3	-	1	1	8	6,9	5,0
	≥ 30 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	totaal	17	3	1	21	7	7	3	2	2	21	8,0	6,5
Cv.geregistr.	Groep C	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Groep D	3	1	-	4	-	3	2	-	-	5	4,0	6,3
	Spec. groep	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden		26	5	4	35	32	19	7	2	2	62	5,1	9,3

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

LEGHENNEN

	Aantal bedrijven					Gemiddeld aantal leghennen per bedrijf met leghennen
		met _____ leghennen				
	totaal	geen	< 100	100-499	≥ 500	
Landbouwers						
1 - 5	13	5	8	-	-	19
5 - 10	76	33	35	6	2	90
10 - 15	66	39	25	1	1	51
15 - 20	42	12	30	-	-	15
20 - 30	26	8	18	-	-	17
≥ 30	4	1	3	-	-	14
Alle landbouwers	227	98	119	7	3	48
Overige geregistreerden						
Groep C	52	36	14	2	-	39
Groep D	39	17	19	3	-	30
Speciale groep	2	1	-	-	1	600
Alle geregistreerden	320	152	152	12	4	48

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

ARBEIDSKRACHTEN (1959)

	Aantal bedrijven		Aantal arbeidskrachten (vaste + tijdelijke)					
			gezinsleden		vreemde arb.kr.		totaal	
	totaal	met gegevens	mannnen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Landbouwers								
1 - 3 ha	1	1	1	-	-	-	1	-
3 - 5 ha	23	22	25	5	-	-	25	5
5 - 10 ha	82	76	101	30	-	1	101	31
10 - 15 ha	60	55	94	22	4	-	98	22
15 - 20 ha	41	40	57	14	12	-	69	14
20 - 30 ha	26	23	40	7	14	-	54	7
≥ 30 ha	4	4	11	1	1	-	12	1
Alle landbouwers	237	221	329	79	31	1	360	80
Overige geregistreerden:								
Groep C	67	63	66	9	1	-	67	9
Groep D	49	49	47	6	-	-	47	6
Speciale groep	5	4	4	1	-	-	4	1
Alle geregistreerden	358	337	446	95	32	1	478	96

Bron: Landbouwtellingformulieren 1959.

ARBEIDSKRACHTEN (1964)

	Aantal bedrijven		Aantal arbeidskrachten																	
			bedrijfshoofd			meewerkende kinderen				overige familieleden				vreemde arb.kr.		totaal			
	totaal	met gegevens	mannen		vrouwen	mannen		vrouwen		mannen		vrouwen		mannen		mannen		vrouwen	
			vast	tijdelijk	vast	vast	tijdelijk	vast	tijdelijk	vast	tijdelijk	vast	tijdelijk	vast	tijdelijk	vast	tijdelijk	vast	tijdelijk
Landbouwers																			
1 - 5 ha	13	12	11	1	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	11	2	2	-
5 - 10 ha	76	76	78	-	-	9	9	1	1	-	-	31	12	-	1	87	10	32	13
10 - 15 ha	66	66	67	1	-	15	2	2	-	2	-	32	5	3	2	87	5	34	5
15 - 20 ha	42	42	44	1	-	16	5	1	3	-	2	22	3	3	1	63	9	23	6
20 - 30 ha	26	26	26	1	-	19	3	4	-	-	-	7	1	8	1	53	5	11	1
≧ 30 ha	4	4	7	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	1	-	12	-	2	-
Alle landbouwers	227	226	233	4	-	63	20	8	4	2	2	96	21	15	5	313	31	104	25
Overige geregistreerden:																			
Groep C	52	43	20	14	2	2	1	-	-	-	-	16	2	2	-	27	15	18	2
Groep D	39	34	32	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	32	3	1	-
Speciale groep	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Alle geregistreerden	320	305	287	18	3	65	24	8	4	2	2	112	23	17	5	371	49	123	27

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

ARBEIDSBEZETTING

	Aantal bedrijven	Arbeidsbezetting in % geleverd door								Aantal v.a.k. per bedrijf	Aantal ha per mannelijke v.a.k.	Aantal melkkoeien per mannelijke v.a.k.
		bedrijfshoofd	echtgenote	kinderen		familieleden		vreemde mann.arb. krachten				
				zoons	dochters	mannen	vrouwen	vast	los			
Landbouwers:												
3 - 5 ha	11	92	8	-	-	-	-	-	-	0,81	5,62	6,7
5 - 10 ha	75	70	16	11	-	1	0	1	1	1,21	8,61	9,8
10 - 15 ha	66	68	12	13	1	2	1	2	1	1,34	12,05	13,7
15 - 20 ha	42	59	11	23	1	0	0	4	2	1,54	13,61	16,1
20 - 30 ha	26	41	5	34	3	-	-	14	3	1,94	14,63	16,5
≥ 30 ha	4	53	5	33	1	-	-	8	-	3,00	12,47	11,9
Alle landbouwers	224	62	12	19	1	1	0	4	1	1,41	11,65	13,3

Bron: C.D. 1965.

VREEMDE ARBEIDSKRACHTEN

	Aantal bedrijven met als vreemde arbeidskracht		Totaal aantal werkweken van alle losse arbeiders
	een vaste arbeider	een losse arbeider	
Landbouwers			
5 - 10 ha	1	2	24
10 - 15 ha	2	2	35
15 - 20 ha	3	7	72
20 - 30 ha	7	4	82
≥ 30 ha	1	-	-
Alle landbouwers	14	15	213
Overige geënquêteerden:			
Groep C	1	4	67
groep D	-	1	4
Alle geënquêteerden	15	20	284

Bron: C.D. 1965.

ARBEIDSBEZETTINGSTYPEN (Alleen voor landbouwbedrijven)

Arbeidsbezettingstypen 1)	Aantal bedrijven							Gemiddeld v.a.k. per bedrijf 2)								Gemiddeld aantal ha per mannelijke v.a.k.						
	totaal	in de grootteklasse						in de grootteklasse						totaal		in de grootteklasse						
		3-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	20-30 ha	≥30 ha	3 - 5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	20-30 ha	≥ 30 ha	mannen	vrouwen	3 - 5 ha	5 - 10 ha	10-15 ha	15-20 ha	20-30 ha	≥ 30 ha	totaal
Bedrijfshoofd alleen	128	11	54	41	17	5	-	0,81	1,08	1,17	1,20	1,24	-	0,90	0,20	5,62	9,36	14,37	19,39	24,96	-	12,88
Bedrijfshoofd + (schoon)zoon(s)	47	-	12	13	14	7	1	-	1,80	1,90	1,84	2,22	2,80	1,76	0,16	-	6,41	8,36	10,67	12,16	10,75	9,37
Bedrijfshoofd + mannelijke fam.leden	5	-	2	3	-	-	-	-	1,25	1,53	-	-	-	1,42	-	-	8,56	10,83	-	-	-	10,03
Bedrijfshoofd + vreemd personeel	24	-	3	4	9	8	-	-	1,09	1,45	1,50	2,17	-	1,49	0,18	-	10,78	10,58	13,59	13,51	-	12,88
Twee bedrijfshoofden	12	-	3	3	1	2	3	-	1,83	1,90	2,30	2,00	3,06	2,15	0,12	-	6,80	8,19	9,52	11,54	13,01	12,06
Overige typen	8	-	1	2	1	4	-	-	0,70	1,15	2,70	1,83	-	1,50	0,13	-	9,60	12,70	7,50	16,94	-	13,73
Alle typen	224	11	75	66	42	26	4	0,81	1,21	1,34	1,54	1,94	3,00	1,23	0,18	5,62	8,61	12,05	13,61	14,63	12,47	11,65

1) Arbeid geleverd door vrouwelijke krachten is bij deze indeling buiten beschouwing gebleven.

2) De arbeid geleverd door vrouwelijke krachten is hieronder begrepen.

Bron: C.B. 1965.

MELKMACHINES

	Percentage melkmachines op land-bouw-bedrijven
Aantal melkkoeien per bedrijf	
1 - 5	-
6 - 9	13
10 - 14	55
15 - 19	74
20 - 29	89
≥ 30	94
Alle bedrijven met melkkoeien	61
Kerkbuurt - Noord	51
Kerkbuurt - Zuid	76
Paaslo - Noord	35
Paaslo - Zuid	72
Broeklanden	58

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

TREKKRACHT OP DE BEDRIJVEN

	Aantal bedrijven					Gemiddeld aantal werkpaarden per bedrijf met werkpaarden
	totaal	met trekker(s)	met werkpaarden	met werkpaard(en) en trekker(s)	zonder trekkracht	
Landbouwers:						
1 - 5 ha	13	3	4	-	6	1,0
5 - 10 ha	76	19	40	2	15	1,1
10 - 15 ha	66	36	23	4	3	1,2
15 - 20 ha	42	28	6	6	2	1,4
20 - 30 ha	26	20	4	2	-	1,8
≥ 30 ha	4	2	-	1	1	1,0
Alle landbouwers	227	108	77	15	27	1,2
Overige geregistreerden						
Groep C	52	3	6	-	43	1,0
Groep D	39	-	1	-	38	1,0
Spec. groep	2	-	-	-	2	-
Alle geregistreerden	320	111	84	15	110	1,2

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

WERKZAAMHEDEN DOOR DERDEN

	Aantal bedrijven met gegevens	Aantal bedrijven waar men laat										
		stalmest-verspreiden		grasmaaien	maai-kneuzen	inkuilen		maai-dorsen	hooi-persen		sloten reinigen
		comb.1)	L.2)	L.	L.	comb.	L.	L.	comb.	L.	L.
Landbouwers											
3 - 5	11	-	2	-	-	1	4	-	-	11	1
5 - 10	75	-	23	2	1	1	16	-	-	64	-
10 - 15	66	-	17	3	2	2	5	-	4	45	3
15 - 20	42	-	14	-	1	3	3	1	3	26	2
20 - 30	26	-	5	-	2	-	1	-	-	18	1
≥ 30	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Alle landbouwers	224	-	61	5	6	7	29	1	7	166	7
Overige geënquêteerden:											
Groep C	18	1	6	-	1	-	6	-	1	13	2
Groep D	8	-	4	-	-	1	1	-	-	6	-
Alle geënquêteerden	250	1	71	5	7	8	36	1	8	185	9

1) Combinatie.
2) Loonwerker.

Bron: C.D. 1965.

BEDRIJFSUITKOMSTEN

	Deelnemers L.E.I.-boekhouding weidebedrijven Overijssel 1)		Landbouwers in het ruilverkavelingsgebied Paaslo - Kerkbuurt 2)	
	10 - 20 ha	≥ 20 ha	10 - 20 ha	≥ 20 ha
Aantal bedrijven	20	12	108	30
Gemiddelde bedrijfsgrootte in ha	16,8	26,3	14,3	25,8
Percentage grasland	99	99	94	90
Gemiddeld aantal melkkoeien per bedrijf	20,9	30,2	18,2	29,5
Gemiddeld aantal mestvarkens per bedrijf	3,1	0,3	1,3	1,4
Gemiddeld aantal fokzeugen per bedrijf	0,9	0,3	1,3	2,4
Aantal volwaardige arbeidskrachten per bedr	1,8	2,3	1,4 3)	2,2 3)
Opbrengst per fl. 100,- kosten (gld.)	89	98	.	.
Arbeidsinkomen per bedrijf (gld.)	10.100	17.700	.	.
Arbeidsinkomen van de ondernemer (gld.)	4,150	6.975	.	.
Netto-overschot per ha (gld.)	- 238	- 39	.	.

1) Bron: L.E.I. (gemiddelde over de boekjaren 1961/1962, 1962/1963 en 1963/1964).

2) Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

3) Bron: C.D. bedrijfsreg. over 1964.

LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSHOOFDEN

	Aantal bedrijfshoofden							Gemiddelde leeftijd in jaren
	totaal	in de leeftijdsklasse						
		< 35 jaar	35 - 44 jaar	45 - 49 jaar	50 - 54 jaar	55 - 64 jaar	≥ 65 jaar	
Landbouwers:								
1 - 5 ha	13	2	3	-	-	7	1	51
5 - 10 ha	76	10	23	7	9	24	3	49
10 - 15 ha	66	11	19	8	14	8	6	46
15 - 20 ha	42	7	9	10	7	7	2	47
20 - 30 ha	26	-	6	6	4	5	5	53
≥ 30 ha	4	-	1	-	2	-	1	52
Alle landbouwers	227	30	61	31	36	51	18	49
Kerkbuurt - Noord	51	6	16	4	7	16	2	49
Kerkbuurt - Zuid	55	7	16	8	7	11	6	48
Paaslo - Noord	26	3	7	5	4	6	1	48
Paaslo - Zuid	46	5	11	9	10	7	4	49
Broeklanden	49	9	11	5	8	11	5	48
Overige geregistreerden								
Groep C	52	4	10	10	8	15	5	51
Groep D	39	-	-	-	-	8	31	70
Speciale groep	2	-	-	-	2	-	-	54
Alle geregistreerden	320	34	71	41	46	74	54	52

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964.

ONDERWIJS VAN DE BEDRIJFSHOOFDEN

	Aantal bedrijven	Aantal geënquêt. mannelijke bedrijfshoofden				
		totaal	met agrarisch onderwijs			zonder agrarisch onderwijs
			l.l.s.	m.l.s.	cursussen	
Landbouwers:						
3 - 5 ha	11	11	-	-	4	7
5 - 10 ha	75	77	8	1	21	47
10 - 15 ha	66	68	25	3	15	25
15 - 20 ha	42	42	14	7	13	8
20 - 30 ha	26	26	10	4	4	8
≥ 30 ha	4	7	4	-	2	1
Alle landbouwers	224	231	61	15	59	96
Overige geënquêteerden:						
Groep C	18	15	4	-	1	10
Groep D	8	6	1	-	1	4
Alle geënquêteerden	250	252	66	15	61	110

Bron: C.D. 1965.

LIDMAATSCHAP VAN STANDSORGANISATIES

	Aantal bedrijven	Aantal geënquêteerde bedrijfshoofden dat lid is van				dat niet is georganiseerd
		A.B.T.B.	C.B.T.B.	O.L.M.	overige organisaties	
Landbouwers						
3 - 5 ha	11	1	1	2	1	6
5 - 10 ha	75	11	18	23	-	23
10 - 15 ha	66	18	13	27	-	8
15 - 20 ha	42	19	10	9	-	4
20 - 30 ha	26	9	5	9	1	2
≥ 30 ha	4	2	1	1	-	-
Alle landbouwers	224	60	48	71	2	43
Overige geënquêteerden:						
Groep C	18	1	4	3	-	10
Groep D	8	2	1	1	-	4
Totaal	250	63	53	75	2	57

Bron: C.D. 1965.

BEROEPEN VAN DE ZOONS VAN 15 JAAR EN OUDER (van landbouwers)

	Alle zoons ≥ 15 jaar	Inwonend	Uitwonend	Gehuwd	Ongehuwd	Werkend in de landbouw						Werkend buiten de landbouw								Schoolgaand of studerend	Militaire dienst
								thuis					hoofdarbeider			handarbeider		overige beroepen			
						zelfstandig	medefirmant	geheel	+ schoolgaand	+ nevenberoep	loondienst	landbouwverwant	vrije beroep + onderwijs	administratief	technisch	vakarbeider	fabrieksarbeider	geschoold	ongeschoold		
Grootteklasse ouderlijk bedrijf																					
3 - 5 ha	5	3	2	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	1	-
5 - 10 ha	64	43	21	20	44	3	1	8	3	2	-	1	-	5	3	14	1	2	11	5	5
10 - 15 ha	44	30	14	10	34	4	-	13	2	2	-	2	1	4	2	5	-	2	3	4	-
15 - 20 ha	39	30	9	6	33	1	-	15	4	1	1	-	3	2	3	3	-	-	1	5	-
20 - 30 ha	32	23	9	8	24	3	-	16	4	-	-	-	1	-	-	3	-	1	1	3	-
≥ 30 ha	7	5	2	2	5	1	-	4	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Leeftijd van de zoons: 15-19 jr.	60	59	1	-	60	-	-	14	13	1	-	-	-	2	-	11	-	-	2	16	1
20-24 jr.	46	35	11	3	43	-	-	15	-	1	-	2	-	2	4	9	1	1	5	2	4
25-29 jr.	36	23	13	12	24	4	1	13	-	2	-	-	4	2	2	3	1	2	2	-	-
30-34 jr.	26	10	16	16	10	3	-	7	-	1	1	1	1	1	2	2	1	1	5	-	-
35-39 jr.	14	3	11	12	2	2	-	3	-	-	-	1	-	3	-	1	-	1	3	-	-
≥ 40 jr.	9	4	5	5	4	3	-	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Alle zoons	191	134	57	48	143	12	1	56	13	5	1	4	5	11	8	27	3	5	17	18	5
Inwonend	134			3	131	1	1	55	13	5	1	-	-	4	3	21	1	-	8	16	5
Uitwonend	57			45	12	11	-	1	-	-	-	4	5	7	5	6	2	5	9	2	-
Gehuwd	48	3	45			1	-	54	13	5	-	2	3	4	3	24	1	1	9	18	5
Ongehuwd	143	131	12			11	1	2	-	-	1	2	2	7	5	3	2	4	8	-	-

Bron: C.D. 1965.

ONDERWIJS VAN DE ZOONS ≥ 15 JAAR NAAR BEROEP (van landbouwers)

	Alle zoons ≥ 15 jaar	In-wonend	Uit-wonend	Gehuwd	Ongehuwd	Werkend in de landbouw						Werkend buiten de landbouw								School-gaand of studerend	Militaire dienst
						zelfstandig	medefirmant	thuis: geheel	thuis: + schoolgaand	thuis: + nevenberoep	loondienst	landbouwverwant	hoofdarbeider: vrije beroep + onderwijs	hoofdarbeider: administratief	hoofdarbeider: technisch	handarbeider: vakarbeider	handarbeider: fabrieksarbeider	overige beroepen: geschoold	overige beroepen: ongeschoold		
Onderwijs:																					
Agrarisch: l.l.s.	63	45	18	19	44	7	-	29	7	2	-	2	-	1	1	4	1	2	5	2	-
m.l.s.	25	21	4	3	22	2	-	10	5	-	1	2	-	2	-	-	-	1	-	-	2
h.l.s.	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
cursussen	5	3	2	3	2	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Technisch: l.t.s.	27	24	3	1	26	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	19	1	-	1	4	-
u.t.s.	3	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
h.t.s.	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
overige	2	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Overig: v.g.l.o.	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
(m)u.l.o.	20	12	8	8	12	-	-	1	1	2	-	-	1	5	2	1	-	2	-	3	2
h.b.s.	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
kweekschool	10	6	4	1	9	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	5	-
spec. cursussen	3	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-
Geen voortgezet onderwijs	26	17	9	8	18	2	-	11	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-	9	-	-
Onbekend	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Alle zoons ≥ 15 jaar	191	134	57	48	143	12	1	56	13	5	1	4	5	11	8	27	3	5	17	18	5

Bron: C.D. 1965.

BEROEPEN VAN DE ZOONS ≥ 15 JAAR (van overige grondgebruikers)

	Alle zoons ≥ 15 jaar	Inwonend	Uitwonend	Gehuwd	Ongehuwd	Werkend in de landbouw: zelfstandig	Werkend in de landbouw: thuis + nevenberoep	Werkend in de landbouw: in loondienst	Werkend buiten de landbouw: landbouwverwant	Werkend buiten de landbouw: handarbeider: vakarbeider	Werkend buiten de landbouw: handarbeider: fabrieksarbeider	Werkend buiten de landbouw: ov. beroepen: geschoold	Werkend buiten de landbouw: ov. beroepen: ongeschoold	Schoolgaand of studerend	Militaire dienst
Groep C	17	10	7	7	10	1	3	1	1	5	-	-	1	5	-
Groep D	17	6	11	11	6	5	-	3	2	1	1	1	3	-	1
Leeftijd van de zoons:															
15 - 19 jr.	9	9	-	-	9	-	1	-	-	3	1	-	-	4	-
20 - 24 jr.	4	3	1	1	3	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1
25 - 29 jr.	5	1	4	4	1	-	2	-	-	2	-	-	-	1	-
30 - 34 jr.	4	1	3	3	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-
35 - 39 jr.	3	1	2	2	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-
≥ 40 jr.	9	1	8	8	1	4	-	2	-	-	-	-	3	-	-
Inwonend	16			1	15	2	2	-	-	4	1	1	1	4	1
Uitwonend	18			17	1	4	1	4	3	2	-	-	3	1	-
Gehuwd	18	1	17			5	1	4	3	2	-	-	2	1	-
Ongehuwd	16	15	1			1	2	-	-	4	1	1	2	4	1
Onderwijs:															
Agrarisch: l.l.s.	8	1	7	7	1	2	1	2	2	-	-	-	1	-	-
m.l.s.	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
cursussen	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Technisch: l.t.s.	10	7	3	3	7	1	1	-	-	6	-	1	-	-	1
h.t.s.	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Overig: (m.)u.l.o.	4	4	-	1	3	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-
h.b.s.	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
kweekschool	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Geen voortgezet onderwijs	7	2	5	4	3	2	-	1	-	-	1	-	3	-	-

Bron: C.D. 1965.

DE ONGEHUWDE DOCHTERS

	Aantal ongehuwde dochters ≥ 15 jaar											
			met als beroep									
			thuis in huishouding									
	Inwonend	Uitwonend	volledig	+ neven-beroep	op het lb. bedrijf	verpleegster	dienstbode/ huishoudster	verkoopster	onderwijzeres	kantoor-bediende	overige beroepen	studerend/ schoolgaand
Landbouwers												
3 - 5	2	2	-	1	-	3	-		-	-	-	-
5 - 10	16	14	2	1	1	9	3	4	2	5	1	2
10 - 15	16	4	2	2	1	3	1	1	1	4	1	4
15 - 20	15	5	-	-	3	4	2	-	-	1	-	10
20 - 30	11	3	1	-	6	2	1	-	2	1	-	1
≥ 30	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
Alle landbouwers	62	29	5	4	12	22	7	5	5	11	2	18
Overige geënquêteerden:												
Groep C	3	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Groep D	3	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	1
Alle geënquêteerden	68	30	6	4	14	23	9	5	5	11	2	19
Leeftijd van de dochter:												
≥ 20 jaar	44	12	4	2	5	11	5	3	1	5	1	19
20 - 29 jaar	16	15	1	2	4	10	2	2	4	5	1	-
≥ 30 jaar	8	3	1	-	5	2	2	-	-	1	-	-

Bron: C.D. 1965.

BEROEPEN VAN DE SCHOONZOONS

	Alle schoonzoons	Werkend in de landbouw				Werkend buiten de landbouw								
								hoofdarbeider			handarbeider		ov. beroepen	
		zelfstandig	medefirmant	landarbeider	bosbouw loondienst	zelfstandig	landbouwverwant	onderwijs	administratief	technisch	vakarbeider	fabr. arbeider	geschoold	ongeschoold
Grootteklasse (landbouwers) van schoonouderlijk bedrijf														
3 - 5	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
5 - 10	24	3	-	-	2	2	-	-	2	1	7	2	-	5
10 - 15	15	7	-	1	-	-	-	1	-	-	4	-	-	2
15 - 20	7	2	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-
20 - 30	13	4	1	-	1	2	-	-	2	-	2	1	-	-
≥ 30	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Totaal	67	18	1	1	3	6	1	2	4	2	16	4	-	9
Overige geënquêteerden														
Groep C	9	-	-	1	-	1	-	-	1	-	2	-	2	2
Groep D	13	7	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	2
Alle geënquêteerden	89	25	1	3	3	7	1	2	5	2	20	5	2	13

Bron: C.D. 1965.

BEDRIJFSOPVOLGING

	Aantal bedrijven	Aantal bedrijfshoofden ≥50 jaar				Oppervlakte cultuurgrond 1) van de bedrijven zonder opvolger (ha)
		totaal	met opvolger	zonder opvolger	opvolging onbekend	
Landbouwers						
3 - 5 ha	11	7	-	7	-	27
5 - 10 ha	74	35	13	18	4	133
10 - 15 ha	67	28	14	9	5	111
15 - 20 ha	42	16	12	-	4	-
≥ 20 ha	30	17	16	-	1	-
Alle landbouwers	224	103	55	34	14	271
Kerkbuurt - Noord	50	24	7	11	6	75
Kerkbuurt - Zuid	54	24	13	9	2	84
Paaslo - Noord	26	11	4	6	1	34
Paaslo - Zuid	46	21	15	4	2	33
Broeklanden	48	23	16	4	3	45
Overige geënquêteerden:						
Groep C ≥ 3 ha	18	11	1	7	3	43
Groep D ≥ 3 ha	8	8	2	6	2	26
Alle geënquêteerden	250	122	58	47	19	340

1) Volgens landbouwtellingformulieren 1964.

BEDRIJFSOPVOLGERS

	Aantal aangewezen opvolgers															
	totaal	relatie tot het bedrijfshoofd		leeftijd				agrarisch onderwijs				huidig beroep			
		zoon	schoonzoon + ov. familie	< 20 jaar	20-30 jaar	≥ 30 jaar	onbekend	m.l.s.	l.l.s.	a.l.c.	geen	meewerkend op het bedrijf	niet agrarisch	schoolgaand	onbekend
Landbouwers															
3 - 5 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	14	13	1	6	6	1	1	1	3	2	8	9	2	2	1
10 - 15 ha	14	13	1	2	8	3	1	2	9	2	1	13	-	-	1
15 - 20 ha	15	15	-	2	9	4	-	3	10	1	1	15	-	-	-
≥ 20 ha	20	19	1	4	7	9	-	5	11	1	3	18	-	2	-
Alle landbouwers	63	60	3	14	30	17	2	11	33	6	13	55	2	4	2
Kerkbuurt - Noord	7	7	-	2	4	1	-	2	2	2	1	5	1	1	-
Kerkbuurt - Zuid	17	15	2	3	7	5	2	3	7	2	5	14	-	1	2
Paaslo - Noord	4	4	-	1	1	2	-	-	2	-	2	3	1	-	-
Paaslo - Zuid	18	18	-	7	4	7	-	4	10	-	4	16	-	2	-
Broeklanden	17	16	1	1	14	2	-	2	12	2	1	17	-	-	-
Overige geënquêteerden:															
Groep C ≥ 3 ha	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Groep D ≥ 3 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle geënquêteerden	64	61	3	14	31	17	2	11	34	6	13	56	2	4	2

Bron: C.D. 1965.

MEEWERKENDE KINDEREN OP LANDBOUWBEDRIJVEN

	Aantal bedrijven								Aantal meewerkende kinderen						Aant. meew. zoons per 100 bedrijven	
	totaal		met meewerkende kinderen		met meew. zoon(s)				zoons			dochters				
					1		> 1		vast	tijdelijk		vast	tijdelijk			
	C.B.S.	C.D.	C.B.S.	C.D.	C.B.S.	C.D.	C.B.S.	C.D.	C.B.S.		C.D.	C.B.S.		C.D.	C.B.S.	C.D.
Landbouwers:																
1 - 5 ha	13	11	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	8	-
5 - 10 ha	76	75	19	13	16	13	1	1	9	9	14	1	1	1	24	19
10 - 15 ha	66	66	14	16	11	13	3	2	15	2	17	2	-	1	26	26
15 - 20 ha	42	42	17	17	13	12	4	4	16	5	20	1	3	3	50	48
20 - 30 ha	26	26	14	15	6	8	8	6	19	3	20	4	-	6	85	77
≥ 30 ha	4	4	2	2	-	-	2	2	4	-	4	-	-	1	100	100
Alle landbouwers	227	224	67	63	47	42	18	15	63	20	75	8	4	12	37	33
Kerkbuurt - Noord	51	50	13	7	11	7	-	-	6	5	7	1	1	-	22	14
Kerkbuurt - Zuid	55	54	15	13	9	8	6	4	16	5	16	3	3	5	39	30
Paaslo - Noord	26	26	5	5	5	5	-	-	3	2	5	1	-	1	19	19
Paaslo - Zuid	46	46	16	17	9	9	7	7	16	7	23	2	-	3	50	50
Broeklanden	49	48	18	21	13	17	5	4	22	1	24	1	-	3	48	50

Bron: Landbouwtellingformulieren 1964 en C.D. 1965.

Bijlage 68

AMING VAN HET AANTAL PERSONEN DAT IN AANMERKING ZOU KUNNEN KOMEN VOOR BEDRIJFS-BEEINDIGING VIA HET O.- EN S. -FONDS

	Aantal geregistreerde telplichtigen in 1964								
	totaal	waarvan met cultuurgrond in gebruik							
		totaal	waarvan 50 jaar of ouder						
			totaal	waarvan met hoofdberoep in de land-of tuinbouw					
				totaal	waarvan met een inkomen van <f.8000,- (< 10 ha) (schatting)				
					totaal	waarvan sedert 1959 onafgebroken e land- of tuinbouwbedr. hebben uit-geoefend			
						totaal	waarvan de bedr.opp.vl. se-dert 1959 niet verkleind is tenzij onvrijwillig		
							totaal	waarvan zonder aange wezen opvolger	
								totaal	opp.vl. van b trokkenen in
ndbouwers:									
- 5 ha	13	13	8	8	8	8	8	8	30,87
- 10 ha	76	76	36	36	36	36	32	21[1)]	155,69
- 15 ha	66	66	28	28	-	-	-	-	
- 20 ha	42	42	16	16	-	-	-	-	
≥ 20 ha	30	30	17	17	-	-	-	-	
le landb.	227	227	105	105	44	44	40	29	186,56
.geregistr.									
oep C	52	49	18	-	-	-	-	-	-
oep D	39	35	35	25	25	24	6	5	14,58
oep S	2	2	2	2	2	2	2	2	1,40
le geregistr.	320	313	160	132	71	70	48	36	202,54

Waarvan 6 van 50 t/m 54 jaar met 27,66 ha cultuurgrond.

on: Landbouwtellingformulieren 1959 en 1960.

Bijlage 69

BEDRIJFSVERPLAATSING

	Aantal grondgebruikers met 10 ha of meer grond			
	totaal	dat wil verplaatsen 1)	dat wil overplaatsen 2)	dat wil verplaatsen en/of overplaatsen
Landbouwers				
5-10 ha	18	3	-	4
10-15 ha	66	7	14	8
15-20 ha	42	3	6	7
20-30 ha	26	4	6	3
≥ 30 ha	4	-	-	3
Alle landbouwers	156	17	26	25
Kerkbuurt-Noord	22	2	6	5
Kerkbuurt-Zuid	42	-	9	3
Paaslo-Noord	14	1	2	3
Paaslo-Zuid	38	3	5	7
Broeklanden	40	11	4	7
Overige geënquêteerden groep C	5	-	1	1
Alle geënquêteerden	161	17	27	26

1) Verplaatsen is nieuwbouw in de Broeklanden (binnen het blok).
2) Overplaatsen is bestaand bedrijf overnemen in het Land van Vollenhove (buiten het blok).

Bron: C.D. 1964

In de reeks Verslagen van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied reeds verschenen of verschijnen binnenkort:

Verslag No.	60	Slangenborg. Sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in het Groninger landschap Westerwolde, januari 1964.
Verslag No.	63	Mierlo. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied tussen Eindhoven en Helmond, januari 1964.
Verslag No.	70	Sleenerstroom. Een sociaal- en bedrijfseconomisch onderzoek in het ruilverkavelingsgebied ten westen van Emmen, april 1964.
Verslag No.	74	Vries. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in het noorden van Drenthe, april 1964.
Verslag No.	78	Rijsbergen. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten zuiden van Breda, mei 1964.
Verslag No.	86	Genemuiden. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsblok aan het Zwarte Water, juni 1964.
Verslag No.	91	Bergen. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsblok in Noord-Limburg, juli 1964.
Verslag No.	101	Zuiddorpe-Clinge. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in de grensstreek van oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen, september 1964.
Verslag No.	102	Oukoop-Kortrijk. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsblok in het Utrechtse weidegebied, september 1964.
Verslag No.	103	Budel-Strijper Ae. Sociaal-economische schets van twee ruilverkavelingsgebieden in de Brabantse Kempen, november 1964.
Verslag No.	108	Luttenberg. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in Salland, januari 1965.
Verslag No.	109	Meeden-Scheemda. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het Oud-Oldambt, januari 1965.
Verslag No.	110	Ooststellingwerf. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het zuiden van de Friese Wouden, januari 1965.
Verslag No.	120	Lieshout. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten noordwesten van Helmond, februari 1965.
Verslag No.	121	Land van Swentibold. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in Zuid-Limburg, maart 1965.
Verslag No.	122	Houtse Polders. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten noorden van Breda, maart 1965.
Verslag No.	127	Woldendorp. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het noordoosten van de provincie Groningen, april 1965.

z.o.z.

Verslag No. 133	Echt. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in Midden-Limburg, april 1965.
Verslag No. 141	Heerde. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied op de oostelijke Veluwe, augustus 1965.
Verslag No. 142	Rolde. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in Drenthe, november 1965.
Verslag No. 143	Anloo. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied op de Hondsrug, december 1965.
Verslag No. 146	Westerbork. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in Midden-Drenthe, december 1965.
Verslag No. 148	Bavel. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten zuidwesten van Breda, januari 1966.
Verslag No. 150	Paaslo-Kerkbuurt. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in de kop van Overijssel, januari 1966.

VOLLEDIGE LIJST VAN AKTUELE L.E.I.-PUBLIKATIES
OP AANVRAAG GRATIS VERKRIJGBAAR